

Innst. O. nr. 89.

(1998-99)

Innstilling fra justiskomiteen om lov om Schengen informasjonssystem (SIS) og lov om endringer i utlendingsloven og i enkelte andre lover som følge av Schengensamarbeidet.

Ot.prp. nr. 56 (1998-99).

Til Odelstinget.

1. PROPOSISJONENS HOVEDINNHOOLD

Departementet legger i proposisjonen fram forslag om lov om Schengen informasjonssystem (SIS) og om endringer i utlendingsloven, utleveringsloven, politiloven og straffeloven. Lovforslagene er nødvendige som følge av Stortingets samtykke til ratifikasjon av samarbeidsavtalen mellom Norge, Island og Schengen-landene.

SIS er et databasert register til bruk i alle Schengen-land. Innen gitte rammer og fastlagte vilkår kan medlemslandene utveksle visse typer informasjon via registeret.

For så vidt gjelder utlendingsloven, fremmes det forslag til endringer vedrørende inn- og utreise. Forslagene innebærer at det innføres fast utreisekontroll, og vilkårene for innreise endres. Det fremmes forslag til flere endringer vedrørende visum. Det foreslås videre unntak fra retten til å få asylsøknad realitetsbehandlet for søker som kan kreves mottatt av land som er tilsluttet Dublinkonvensjonen. Opphold i annet Schengen-land skal likestilles med opphold i riket for så vidt gjelder retten til å oppholde seg i tre måneder uten oppholdstillatelse. Ansvar for transportører som bringer utlendinger til riket der disse blir bortvist, foreslås utvidet. Det foreslås også utvidet meldeplikt for skip som passerer grensen og straffebestemmelsen i utlendingsloven utvides noe.

I utleveringsloven foreslås bl.a. at Norge kan inngå overenskomst med fremmed stat om at bestemte typer lovbrudd ikke skal anses som politiske.

I politiloven foreslår departementet at det gis en egen hjemmel for utenlandsk politis myndighetsutøvelse på norsk jord i de tilfelle hvor politiet krysser grensen til Norge i medhold av Schengenkonvensjonen og bilateral avtale mellom Norge, Finland og Sverige.

I straffeloven fremmes forslag til endring i bestemmelsene som regulerer om strafferettslige forhold avgjort i et annet Schengen-land også skal kunne pådømmes i Norge.

De mest omfattende administrative og økonomiske konsekvenser av Schengen-regelverket følger av de foreslåtte endringene i utlendingsloven og av SIS-loven. Deltakelse vil innebære at Norge må gjennomføre yttergrensekontroll dvs. personkontroll og oppsyn med ytre grense også på vegne av de øvrige Schengen-land. Den norske sjøgrensen, landgrensen til Russland, samt flyplasser med flytrafikk og havner, med unntak for ferjetrafikk til og fra andre Schengen-land, vil utgjøre en Schengen-yttergrense.

2. BAKGRUNNEN FOR PROPOSISJONEN

Den 30. juli 1997 ratifiserte Norge samarbeidsavtalen mellom Norge, Island og Schengen-landene etter at Stortinget hadde gitt sitt samtykke 9. juni samme år.

I Amsterdamtraktaten besluttet EU-landene blant annet å integrere Schengensamarbeidet i EU. Regjeringen la i sin tiltredelseserklæring til grunn at stortingsflertallet ønsket forhandlinger med EU om institusjonelle løsninger for Norges og Islands tilknytning til Schengensamarbeidet etter integreringen i EU. Det regelverk som avtalen mellom EU og Norge skal gjelde for, er lagt frem for Stortinget i St.meld. nr. 33 (1998-99).

Forslaget til hjemmelslov for SIS og forslag til endringer i utlendingsloven, utleveringsloven og straffeloven har vært sendt på høring til en rekke instanser.

3. GENERELT OM LOVFORSLAGENE

Da Stortingets samtykke til ratifikasjon av samarbeidsavtalen ble gitt, var det forutsatt at norsk gjennomføring av Schengen-regelverket og de aktuelle EU-rettsakter krever enkelte endringer i utlendingsloven, utleveringsloven og straffeloven. Det har videre vært forutsatt i St.prp. nr. 42 (1996-97) og Innst. S. nr. 229 (1996-97) at reglene om opprettelse og drift av den nasjonale delen av SIS i Norge gis ved egen lov.

Under høringen har enkelte instanser gitt uttrykk for en kritisk holdning til hele Schengensamarbeidet eller de fremmer mer generelle betraktninger knyttet til samarbeidet. Departementet understreker at proposisjonen her gjelder endringer som Norge er forpliktet til å gjennomføre som følge av Stortingets beslutning om norsk tilslutning til Schengensamarbeidet.

Nedenfor omtales de forslag fra høringsbrevet som følges opp med lovendringsforslag i proposisjonen.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Vidar Bjørnstad, Astrid Marie Nistad, Jan Petter Rasmussen og Ane Sofie Tømmerås, fra Fremskrittspartiet, Jan Simonsen og Jørn L. Stang, og fra Høyre, lederen Kristin Krohn Devold og Bjørn Hernæs, viser til at Stortinget, gjennom behandlingen av St.prp. nr. 42 (1996-97), jf. Innst. S. nr. 229 (1996-97) og St.pr. nr. 50 (1998-99), jf. Innst. S. nr. 147 (1998-99) har samtykket til ratifikasjon av samarbeidsavtalen med Schengen-landene. Det fremgikk av den nevnte behandling at avtalen ville medføre lovendringer i utlendingsloven, utleveringsloven og straffeloven, samt at det skulle gis en egen lov om SIS-informasjonsystem. Flertallet finner grunn til å peke på at det fremlagte lovforslag er en nødvendig oppfølging av Stortingets vedtak, og er tilfreds med at Regjeringen følger opp vedtaket slik at avtalen kan settes ut i livet i tråd med Stortingets forutsetninger.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Finn Kristian Marthinsen og Åse Wisløff Nilssen, viser til at partiet tidligere har stemt imot at Norge skal tilslutte seg Schengen-samarbeidet. Disse medlemmer henviser i den forbindelse til merknadene i Innst. S. nr. 147 (1998-99), Innst. S. nr. 148 (1998-99) og Innst. S. nr. 229 (1996-97).

Disse medlemmer viser til at stortingsflertallet har gått inn for en slik tilslutning. På bakgrunn av Regjeringens fremlagte forslag til ratifikasjon av samarbeidsavtalen med Schengen-landene og Stortingets behandling av Innst. S. nr. 147 (1998-99), slutter disse medlemmer seg til det fremlagte lovforslaget.

Komiteens medlem fra Senterpartiet, Tor Nymo, viser til tidligere behandling av Schengensamarbeidet i Innst. S. nr. 229 (1996-97), Innst. S. nr. 147 (1998-99) og Innst. S. nr. 148 (1998-99). Dette medlem henviser til at Senterpartiet ved tidligere behandling i Stortinget har stemt imot en norsk ratifisering av Schengenkonvensjonen, men tar til etterretning at konvensjonen nå er ratifisert. Dette medlem vil derfor vurdere hvert enkelt lovforslag på bakgrunn av de forpliktelser som påhviler Norge.

4. ENDRINGER I UTLENDINGSLOVEN

4.1 § 6 annet ledd - Tillatelser til arbeid og opphold

Det fremgår av gjeldende lov at utlending som akter å ta opphold i riket eller annet nordisk land utover tre måneder uten å ta arbeid, må ha oppholdstillatelse. Schengenkonvensjonen artikkel 20 slår fast at utlending som oppfyller de alminnelige innreisebetingelsene, fritt kan ferdes på Schengen-landenes territorium i høyst tre måneder.

Departementet foreslo i høringsbrevet at § 6 annet ledd endres slik at opphold i annet land som deltar i Schengensamarbeidet likestilles med opphold i riket. Forslaget innebærer at mens tredjelandsborgere i dag kan oppholde seg tre måneder samlet i de ikke-nordiske Schengen-land og deretter tre måneder i Norden, blir oppholdstiden nå begrenset til tre måneder totalt.

Departementet ønsker å holde muligheten åpen for fortsatt å kunne gi opphold på norsk territorium ut over de tre måneders opphold som gis for Schengenterritoriet i sin helhet. Det foreslås derfor å ta inn en hjemmel i § 6 annet ledd om at Kongen i forskrift kan gi nærmere regler om opphold ut over tre måneder der dette følger av internasjonal avtale.

Komiteens merknader

Komiteen vil vise til Schengenkonvensjonens artikkel 20 nr. 2 som innebærer at enhver konvensjonspart står fritt til å videreføre tidligere inngåtte visumfrihetsavtaler.

Komiteen er tilfreds med at muligheten for fortsatt å kunne gi opphold i Norge utover tre måneder gis ved at Kongen gjennom forskrift kan gi regler om dette der det følger av internasjonale avtaler.

Som en følge av Schengensamarbeidet er komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, enig med Regjeringen i at et opphold i et ikke-nordisk Schengen-land likestilles med et opphold i Norge, slik at § 6 annet ledd endres som foreslått.

Komiteens medlem fra Senterpartiet tar til etterretning at Schengenkonvensjonen artikkel 20 pålegger oss å endre utlendingslovens § 6 annet ledd.

4.2 § 17 - Rett til asyl (fristed) m.v.

Schengenkonvensjonen del II kap. 7 inneholder regler om ansvarsforhold ved behandling av asylsøknader. Kap. 7 er nå erstattet av Dublinkonvensjonen. Norges tilknytning til denne konvensjonen er et fremtidig forhandlingsspørsmål, men i avtalen med EU forutsettes det at det skal avtales en ordning om ansvaret for behandling av asylsøknader.

I henhold til Dublinkonvensjonen artikkel 3 nr. 2 behandles en asylsøknad som hovedregel «af en enkelt medlemsstat der bestemmes efter kriteriene i denne konvention». I dette ligger at prinsippet om at bare én stat skal være ansvarlig, skal gjelde også i tilfeller der asylsøkeren har mottatt et endelig avslag i den ansvarlige stat.

Etter dagens bestemmelse i utlendingsloven § 17 har flyktning som befinner seg i riket eller på norsk grense rett til asyl i Norge. Bestemmelsen oppstiller visse unntak fra denne retten, bl.a. i de tilfeller der søkeren har reist til riket av eget tiltak etter å ha oppnådd beskyttelse i et annet land eller etter å ha hatt opphold i stat eller område hvor flyktningen ikke var forfulgt, jf. bokstav c. En anvendelse av disse bestemmelsene innebærer at søkeren blir tilbakeført til det aktuelle førstelandet uten at det foretas noen realitetsprøving av asylsøknaden. I henhold til § 17 annet ledd skal imidlertid adgangen til å returnere asylsøkeren ikke benyttes dersom søkeren har en tilknytning til riket som gjør at Norge er nærmest til å gi beskyttelse.

Departementet foreslo i høringsbrevet to endringer i § 17. For det første ble det foreslått en tilføyelse (bokstav e) som innebærer at unntaket fra asylretten også omfatter flyktning som kan kreves mottatt av annet land som er tilsluttet Dublinkonvensjonen. Regelen om tilknytning til Norge i annet ledd vil også gjelde den nye bokstav e.

Flere instanser slutter seg til forslaget. Andre er kritiske og mener at Norge her frasier seg den retten ethvert land har til å gi en søknad en selvstendig realitetsbehandling. Noen fremhever som positivt at Dublinkonvensjonen bidrar til en samordning av statenes ansvar for asylsøkere.

Departementet understreker at Dublinkonvensjonen artikkel 3 nr. 4 åpner for å gjøre unntak fra prinsippet om at bare én stat skal være ansvarlig. Hver medlemsstat kan behandle en asylsøknad selv om den ikke er forpliktet til det etter konvensjonen, hvis asylsøkeren samtykker. Et av hovedformålene bak konvensjonen er å forhindre at en asylsøker fremsetter søknader om asyl i flere land. Det er derfor lite ønskelig at Norge blir stående med en nasjonal lovgivning som ikke gir hjemmel for å avskjære tilbakeføring av søkeren til ansvarlig førsteland i slike tilfeller. Det er på den annen side klart at den nevnte unntaksbestemmelsen gir landene stor frihet til likevel å ta asylsøknaden under behandling.

Dublinkonvensjonen gir utførlige kriterier når det gjelder spørsmålet om hvilken stat som skal være ansvarlig. Dette innebærer at problemet med tilfeller der ingen stat påtar seg ansvaret for asylsøkeren, minimaliseres. Det vil fortsatt være rom for variasjoner i statenes asyl- og flyktningpolitikk.

Under høringen vises det bl.a. til forslag om en europeisk flyktningkonvensjon. Departementet opplyser at et slikt forslag ble fremmet av Norge under forberedelsene til Europarådets andre toppmøte i 1997. Erfaringene fra dette arbeidet viser imidlertid at det vil være vanskelig å få vedtatt en regional konvensjon i Europarådet som går lenger i å gi beskyttelse til flyktninger og asylsøkere enn det FN-konvensjonen gjør. For tiden vurderes det som formålstjenlig å la spørsmålet ligge i bero, men man vil ta spørsmålet opp igjen når situasjonen ligger til rette for det.

Komiteens merknader

Komiteen er enig med Regjeringen i at forslaget om en egen europeisk flyktningekonvensjon stilles i bero, og at spørsmålet eventuelt reises igjen når forholdene ligger til rette for det.

Selv om Norges tilknytning til Dublinkonvensjonen er et fremtidig forhandlingsspørsmål, så er det etter komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiets mening, riktig at denne konvensjonen legges til grunn når det gjelder ansvaret for behandling av asylsøknader. Dette følger etter flertallets syn av at vi i avtalen med EU forutsetter en felles ordning på dette felt, og at Dublinkonvensjonen i dag erstatter Schengenkonvensjonens regler på dette området.

Flertallet er enig i de endringsforslag som fremmes i proposisjonen. Det foreslåtte unntaket fra asylretten, er etter flertallets syn en nødvendig følge av Dublinkonvensjonens regler om at bare én stat skal være ansvarlig for å behandle asylsøknaden og de unntaksregler som allerede ligger i den norske lovgivningen. At regelen om tilknytning til Norge i § 17 annet ledd også skal gjelde i forhold til den nye unntaksregelen, er etter flertallets mening også naturlig i forhold til videreføring av gjeldende prinsipper i dagens lovgivning.

Flertallet viser til den mulighet som ligger i Dublinkonvensjonen for å gjøre unntak om at bare én stat skal være ansvarlig, og komiteen vil i den sammenheng peke på artikkel 3 nr. 4 der det heter:

«Hver medlemstat har ret til at behandle en asylansøgning, som den får forelagt af en udlænding, selv om behandlingen af ansøgningen ikke påhviler den efter kriteriene i denne konvention, såfremt asylansøgeren samtykker heri.»

Det vil etter flertallets mening med andre ord si at de enkelte Schengenlandene gis stor frihet til likevel å ta asylsøknaden under behandling.

Flertallet ser klart den fordel som ligger i Dublinkonvensjonen ved at problemet med «refugee in orbit», dvs. tilfeller der ingen stater påtar seg ansvaret, blir sterkt redusert.

Komiteens medlem fra Senterpartiet tar til etterretning at Dublinkonvensjonen skal legges til grunn ved behandling av asylsøknader og sier seg lei for den innstramning av asylpolitikken dette kan medføre. Dette medlem har merket seg at avtalen med EU forutsetter en samordning av asylpolitikken og er uenig med flertallet i at unntaket i artikkel 3 nr. 4 i Dublinkonvensjonen kan sies å gi Norge «stor frihet» til å ta asylsøknader under behandling. Et av formålene med Schengen er som kjent en samordning av asylpolitikken og dessuten vil transportøransvaret gjøre det vanskelig for mennesker på flukt å komme seg til Norge. Dette medlem vil likevel peke på at den ovenfor nevnte unntaksbestemmelse, i så stor grad det lar seg gjøre, bør anvendes slik at Norge innenfor forpliktelsene av Schengenkonvensjonen i størst mulig grad kan føre en selvstendig asylpolitikk.

4.3 § 23 - Grensepassering og grensekontroll

I dag praktiseres det i Norge som hovedregel ikke utreisekontroll, kun ved bestemte anledninger og som stikkprøver. Schengenkonvensjonen artikkel 6 pålegger landene å gjennomføre utreisekontroll på ytre Schengengrenser.

Det følger av dagens § 23 at inn- og utreise skal skje over godkjente grenseovergangssteder, dersom ikke annet er bestemt. Etter Schengenkonvensjonen skal imidlertid indre grenser kunne passeres hvor som helst, uten personkontroll. Dette bør fremgå av loven. Fra denne regelen gjøres det imidlertid unntak når hensynet til offentlig orden eller statens sikkerhet krever det. I så fall kan en konvensjonspart etter samråd med de øvrige konvensjonsparter beslutte at det for et begrenset tidsrom og tilpasset situasjonen skal foretas nasjonale grensekontroller på de indre grenser.

Norge og EU vil, uavhengig av norsk Schengen-tilknytning, være to separate tollområder. Det gjelder i dag restriksjoner mht. grensepassering som følger av tollovgivningen. Det legges til grunn at Schengenreglene om passering av indre grenser ikke er til hinder for at dagens ordning opprettholdes.

I § 23 første ledd ble det i høringsbrevet foreslått en regel om at enhver som reiser fra riket, er underlagt utreisekontroll, og skal ved utreisen melde seg for passkontrollen eller nærmeste politimyndighet.

I § 23 annet ledd ble det foreslått en regel om at indre Schengen-grense kan passeres hvor som helst, med de begrensninger som følger av annen lovgivning.

I § 23 tredje ledd ble det foreslått en forskriftshjemmel for regler om inn- og utreisekontroll og om unntak fra bestemmelsene i første og annet ledd om passering av indre Schengen-grense.

Enkelte politidistrikt uttaler at utreisekontroll vil medføre mer arbeid for politiet, men dette vurderes likevel positivt. Man ser imidlertid problemer i forhold til kontrollvirksomheten ved at det ikke lenger vil være grensekontroll mellom Norge og andre land i Schengen.

Flere høringsinstanser uttaler at bosatte innvandrere på lik linje med Schengen-statsborgere må unntas fra krav om utreisekontroll for reiser innen området, og enkelte gir uttrykk for frykt for at den tidligere kontrollen på indre grenser vil erstattes av økte kontroller andre steder inne i Schengen-området. Andre uttaler bl.a. at det ville være hensiktsmessig om det av bestemmelsen fremgår hvilke begrensninger i adgangen til å passere indre Schengen-grense det siktes til i § 23 annet ledd.

Departementet bemerker at prinsippet om opphør av kontroll på indre grenser gjelder alle, både Schengenborgere og tredjelandsborgere. Det vises for øvrig til at prinsippet om bortfall av kontroll på indre grenser er selve grunnideen i Schengensamarbeidet. Departementet vil gi nærmere retningslinjer til politiet om i hvilket omfang, og på hvilken måte, kontroller skal finne sted.

Departementet har, delvis på bakgrunn av de innkomne høringsuttalelsene, endret ordlyden i § 23 noe i forhold til utkastet, og det presiseres nå at tollovgivningen gjelder ved passering av indre grense.

Komiteens merknader

I og med at Schengenkonvensjonens artikkel 6 pålegger landene å gjennomføre utreisekontroll på ytre Schengengrenser, er komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, enig i Regjeringens vurdering om at prinsippet om fast utreisekontroll fastsettes i utlendingsloven.

Flertallet er tilfreds med Regjeringens presisering av at bortfall av kontroll på indre Schengengrenser gjelder alle, både Schengenborgere og tredjelandsborgere.

Flertallet vil også understreke at opphør av kontroll på indre grenser er selve grunnideen i Schengensamarbeidet, og at grunnprinsippet er det samme som vi allerede har i den nordiske passunionen. Flertallet finner også grunn til å påpeke at det uten en avtale mellom Norge og EU i forhold til Schengensamarbeidet, ville vært nødvendig for våre naboland Sverige, Finland og Danmark å opprette en ytre Schengengrense mot Norge.

Flertallet er enig i de foreslåtte lovendringene.

Flertallet er tilfreds med at Regjeringen, med utgangspunkt i at EU og Norge fremdeles er to selvstendige tollområder, i den endelige utformingen av

§ 23 annet ledd fastslår at tollovgivningen gjelder ved passering av indre grense.

Flertallet er også tilfreds med at § 23 tredje ledd gir mulighet gjennom forskriftshjemmel til å gi nærmere regler om inn- og utreisekontroll og om unntak fra bestemmelsene om passering av indre Schengen-grense. Dette er etter flertallets mening nødvendig å gjøre for å bringe norsk lovverk i samsvar med konvensjonens artikkel 2 nr. 2, som under gitte omstendigheter gjør det mulig for en konvensjonspart å foreta nasjonale grensekontroller på indre grenser.

Komiteen vil henvise til Oslo Politidistrikts uttalelse gjengitt i proposisjonen side 19: «Skal politiet kunne utøve utlendingskontroll på en effektiv måte, er det viktig at det utarbeides regler for nye kontrollrutiner som ikke kommer i konflikt med Schengenavtalen, men likevel gir politiet anledning til kontroll i henhold til utlendingsloven.» Det er viktig å understreke betydningen av de prinsipielle spørsmål som reises bl.a. i uttalelsen fra Oslo Politikammer. Komiteen vil understreke betydningen av en åpen og grundig debatt om disse kontrollrutinene og vil derfor be Regjeringen legge fram en analyse og gjennomgang av disse problemstillingene i lys av Schengenavtalen i en dertil egnet form for Stortinget.

Komiteens medlem fra Senterpartiet tar til etterretning at Schengenkonvensjonen pålegger oss å innføre utreisekontroll. På denne bakgrunn er dette medlem enig i Regjeringens vurdering om at prinsippet om fast utreisekontroll fastsettes i utlendingsloven. Dette medlem mener imidlertid at opphøret av grensekontroll vil gjøre kampen mot organisert kriminalitet og narkotikaomsetningen vanskeligere.

4.4 § 25 - Visum

En utlending må ha visum for å kunne reise inn i riket, med mindre det er gjort unntak fra visumplikten. Nærmere regler om dette gis i utlendingsloven § 25.

Schengenkonvensjonen artikkel 10 nr. 1 slår fast at det innføres et visum som er gyldig på territoriet til samtlige konvensjonsparter. I noen tilfeller vil imidlertid et visum utstedt av et Schengen-land være begrenset til dette landets eget eller enkelte lands territorium. Schengen-regelverket omfatter videre flere bestemmelser om lufthavntransittvisum. Pr. 30. mars 1998 var borgere av 12 tredjeland underlagt krav om lufthavntransittvisum i samtlige Schengen-land. Innføring av lufthavntransittvisum krever lovendring, og utenriksstjenestens myndighet til å avgjøre visumsøknader bør utvides til også å omfatte slike visa.

I høringsbrevet foreslo departementet et nytt annet ledd i § 25 som sier at visum utstedt av land som deltar i Schengensamarbeidet er gyldig for innreise og opphold i riket i den angitte tidsperiode, når dette

fremgår av visumet. Departementet foreslo videre et nytt tredje ledd med hjemmel for Kongen til å gi forskrift om plikt til å ha lufthavntransittvisum. Det ble også foreslått en utvidelse av utenriksstjenestens fullmakt til å utstede visum og en hjemmel om at Schengen-land kan samarbeide om visumutvidelse.

Under høringen reises bl.a. spørsmål om når og hvordan man skal kunne reservere seg mot uønskede innreisende når visum skal gjelde samtlige Schengen-land. Enkelte forutsetter at alle visumsøkere sjekkes i forhold til oppføring i SIS-systemet. Flere bemerker at reglene om lufthavntransittvisum virker kompliserende.

Departementet bemerker at visum med gyldighet for hele Schengen-territoriet bare kan utstedes dersom søkeren ikke er innmeldt av noe Schengen-land i SIS med henblikk på ikke å tillate innreise. Er søkeren innmeldt i SIS kan et Schengen-land bare utstede visum dersom det anses nødvendig ut fra humanitære årsaker, nasjonale hensyn eller internasjonale forpliktelser, og visumet skal begrenses til utstederlandets territorium.

Schengenkonvensjonen artikkel 21 nr. 1 slår fast at utlendinger som har gyldig oppholdstillatelse utstedt av ett Schengen-land, samt gyldig reisedokument, fritt kan ferdes på de øvrige Schengen-lands territorium i høyst tre måneder. På bakgrunn av høringen fremmes forslag om at retten etter artikkel 21 til innreise uten visum skal fremgå av lovteksten.

Når det gjelder ordningen med lufthavntransittvisum, antas ikke denne å få stor praktisk betydning.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i Regjeringens forslag om at visum utstedt av andre Schengen-land også skal gjelde i Norge, og reglene om at utenriksstjenestens fullmakter mht. visumutstedelse utvides i tråd med dette. Komiteen støtter også forslaget om et samarbeid med Schengen-landene angående visumbehandlingen i utenriksstjenesten.

Komiteen vil påpeke den mulighet som ligger for et enkelt Schengen-land å utstede visum til en søker ut fra humanitære årsaker, nasjonale hensyn eller internasjonale forpliktelser til tross for at søkeren er innmeldt i SIS av et annet Schengen-land. At et slikt visum kun gjelder for utstederlandets territorium, er etter komiteens mening selvsagt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, synes det er riktig at visum med gyldighet for hele Schengenområdet kun kan utstedes hvis søkeren ikke er innmeldt av noe Schengenland til Schengen informasjonssystem (SIS) med den hensikt å nekte innreise.

Komiteens medlem fra Senterpartiet tar til etterretning at Schengenkonvensjonen pålegger

oss at det innføres et visum som er gyldig på territoriet til samtlige konvensjonsparter. Dette medlem vil peke på mulighetene for at opplysninger som legges inn i SIS vil kunne øke faren for at utlendinger med god grunn for innreise lettere vil bli bortvist.

Dette medlem sier seg også enig med Advokatforeningen som i sin høringsuttalelse er bekymret for den begrensning i reisefriheten som ligger i forslaget om «lufthavntransittvisum».

4.5 § 27 - Bortvisning ved innreise

4.5.1 Sammendrag

Bakgrunn

Utlendingsloven § 27 åpner på visse vilkår for å bortvise utlending ved innreise eller innen syv dager etter innreise. Det er behov for flere endringer i paragrafen. Bakgrunnen for dette er Schengenkonvensjonen artikkel 5, som oppstiller en rekke vilkår for at utlendinger skal kunne reise inn og oppholde seg på Schengen-landenes territorium i inntil tre måneder.

§ 27 som «kan»-bestemmelse

Mens man etter § 27 kan bortvise personer som mangler tilstrekkelige midler, kan skade rikets sikkerhet m.v. følger det av Schengenkonvensjonen artikkel 5 at man i utgangspunktet *skal* bortvise i disse tilfellene. Dette utgangspunktet er imidlertid vesentlig modifisert ved at den enkelte stat kan tillate innreise på sitt territorium selv om innreisevilkårene ikke er oppfylt hvis staten mener det er nødvendig av humanitære eller nasjonale hensyn eller på grunn av internasjonale forpliktelser.

Innholdet i dette unntaket skiller seg etter departementets vurdering ikke vesentlig fra det spillerommet som allerede i dag ligger i «kan»-skjønnet etter § 27, og forslaget tar derfor utgangspunkt i at § 27 fremdeles skal være en «kan»-bestemmelse.

Noen høringsinstanser er positive til at man beholder «kan»-regelen, mens det også pekes på at konvensjonen innsnevrer dette skjønnet.

Krav om sannsynliggjøring av formålet med opphold

Etter Schengenkonvensjonen er det et vilkår for innreise at «vedkommende skal kunne legge frem bevis for oppholdets formål og vilkår». Hovedinnholdet i regelen antas dekket av § 27 bokstav c i gjeldende utlendingslov, men departementet foreslo likevel i høringsbrevet en presisering av bokstav c slik at det fremgår at utlending bl.a. kan bortvises hvis vedkommende ikke kan sannsynliggjøre det oppgitte formålet med oppholdet.

Flere høringsinstanser mener forslaget ikke er noen realitetsendring. Sør-Varanger politidistrikt uttaler at dette vil kunne ha stor praktisk nytte når det gjelder for eksempel russiske turister som gir opplysninger om sitt opphold i Norge som er særdeles usann-

synlige. Advokatforeningen er bekymret for den endring i bevisbyrdebetraktning som blir en konsekvens av lovens § 27 bokstav c som foreslås. Andre frykter at bestemmelsen blir så vid at den kan brukes til å forsvare en vilkårlig behandling av asylsøkere.

Departementet bemerker at en asylsøker ikke vil kunne bortvises etter den foreslåtte bestemmelsen uten at dette skjer enten til et trygt første asylland, til et land som omfattes av Dublinkonvensjonen eller etter at asylsøknaden er avslått. Det må foretas en individuell vurdering der det ikke er nok å konstatere at opprinnelsesland, kjønn og alder er indikasjoner på at utlendingen kan ha til hensikt å ta ulovlig opphold eller arbeid i Norge.

Utlending innmeldt i Schengen informasjonssystem (SIS)

Schengenkonvensjonen stiller som innreisevilkår at utlendingen ikke er innmeldt i SIS med henblikk på ikke å tillate innreise. Departementet foreslo derfor en slik bestemmelse inntatt i § 27 første ledd som ny bokstav i.

Høringsinstansene er delt i synet på forslaget.

Departementet understreker at norske myndigheter kan gi tillatelse til innreise begrenset til norsk territorium til tross for at en utlending er innmeldt i SIS.

Hensyn til nasjonal sikkerhet, offentlig orden eller internasjonale forbindelser

Schengenkonvensjonen stiller som innreisevilkår at utlendingen ikke må anses å kunne skade konvensjonspartenes offentlige orden, nasjonale sikkerhet eller deres internasjonale forbindelser. Departementet foreslo derfor i høringsbrevet en ny bokstav j med en ordlyd i samsvar med dette.

Enkelte instanser peker på at kriteriene er vage og omfangsrrike begreper som innebærer utøvelse av skjønn.

Departementet bemerker også her at en asylsøker bare kan bortvises til et trygt første asylland, et av landene tilsluttet Dublinkonvensjonen eller når asylsøknaden eventuelt er avslått.

Unntak for innehaver av visum eller oppholdstillatelse utstedt av Schengen-land

Det følger av Schengenkonvensjonen at utlending med oppholdstillatelse og/eller visum utstedt av et Schengen-land, skal gis tillatelse til innreise for transitt, med mindre vedkommende er oppført på den nasjonale listen av meldinger i det aktuelle Schengen-land. En slik nasjonal liste over meldinger som det refereres til i konvensjonen, har vi ikke noe direkte motstykke til i Norge i dag. Det eksisterer imidlertid et samarbeid mellom de nordiske land på dette området.

Utlendinger med visum utstedt av et Schengen-land for opphold av mer enn tre måneders varighet, skal videre ha rett til å reise gjennom andre Schengen-

lands territorier til utstederlandet selv om de ikke tilfredsstiller innreisevilkårene etter artikkel 5 nr. 1 bokstav b (gyldig visum dersom visum kreves) og c (tilstrekkelige midler og bevis for oppholdets formål og vilkår). Det er imidlertid et vilkår at de ikke står oppført på transittlandets nasjonale liste av meldinger som nevnt ovenfor.

Departementet antok i høringsbrevet at de nærmere reglene om disse spesielle unntakene fra innreisevilkårene bør fremgå av utlendingsforskriften, og foreslo en ren hjemmelsbestemmelse i utlendingsloven for dette formål.

Flere høringsinstanser er positive til innholdet av bestemmelsen, men mener unntakene bør fremgå direkte av loven.

Departementet bemerker at bestemmelsen er av begrenset praktisk betydning.

4.5.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det i § 27c foreslås en presisering om at en utlending kan bortvises dersom vedkommende ikke kan sannsynliggjøre det oppgitte formålet med oppholdet. Endringen er en oppfølging av Schengen-konvensjonens artikkel 5 pkt. 1 bokstav c.

Komiteen vil i likhet med Sør-Varanger politidistrikt peke på at regelen bl.a. vil kunne få praktisk betydning når det gjelder avvisning av turister som gir svært usannsynlige opplysninger om bakgrunnen for sitt opphold i Norge.

Komiteen konstaterer at det fastslås at en asylsøker ikke vil kunne bortvises i henhold til § 27 bokstav c uten at dette skjer enten til et trygt første asyl-land, til et land som deltar i Dublinkonvensjon-samarbeidet eller at asylsøknaden er avslått. Komiteen synes også at Regjeringens vektlegging av en individuell behandling er betryggende.

Komiteen viser til at det i § 27 foreslås en ny bokstav i som følge av at Schengenkonvensjonen stiller som vilkår for innreise at utlending ikke er innmeldt i SIS-registeret med henblikk på ikke å tillate innreise.

Komiteen merker seg Regjeringens presisering av norske myndigheters muligheter til likevel å gi en SIS-innmeldt utlending tillatelse til innreise begrenset til norsk territorium.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, er enig med Regjeringen i at Schengenkonvensjonens artikkel 5 fører til at det er behov for flere endringer i utlendingsloven § 27.

Når det gjelder bortvisning av personer på grunn av manglende midler eller fare for å skade rikets sikkerhet, deler flertallet Regjeringens vurdering av at Schengenkonvensjonen fortsatt gir mulighet for å beholde § 27 som en «kan»-regel.

Flertallet er videre enig med Regjeringen i at artikkel 5's krav om bevis for formålet for et opphold,

i hovedsak dekkes av dagens § 27 bokstav c. Flertallet synes det er hensiktsmessig at Regjeringen gjennom presiseringen av bokstav c, ytterligere tydeliggjør Schengenregelens hensikt.

I og med at Schengenkonvensjonen art. 5 pkt. 1 bokstav d stiller som innreisevilkår at utlendingen ikke er innmeldt i SIS med sikte på ikke å tillate innreise, ser flertallet nødvendigheten av en ny regel som fastsatt i § 27 første ledd bokstav i.

Flertallet mener at hensynet til nasjonal sikkerhet, offentlig orden eller internasjonale forbindelser, dekkes ved at det gis en ny bokstav j med samme innhold som konvensjonen på dette punkt.

Når det dreier seg om unntaket for innehaver av visum eller oppholdstillatelse utstedt av Schengenland ved transit og gjennomreise, er flertallet enig i at dette best reguleres gjennom utlendingsforskriften. I og med at Norge ligger i ytterkant av Schengenterritoriet, har flertallet merket seg at denne bestemmelsen er av begrenset betydning.

Komiteens medlem fra Senterpartiet tar til etterretning at Schengenkonvensjonen artikkel 5 krever at utlendinger skal bortvises dersom et av vilkårene i bestemmelsen ansees oppfylt. Dette medlem vil imidlertid understreke betydningen av artikkel 5 annet ledd som åpner for at den enkelte stat selv kan tillate innreise på sitt territorium selv om innreisevilkårene ikke er oppfylt hvis staten mener det er nødvendig av humanitære eller nasjonale hensyn eller på grunn av internasjonale forpliktelser. Dette medlem støtter departementet i at praktiseringen av bestemmelsen skal bli som før til tross for tilpasningen av lovteksten til Schengenkonvensjonen.

Dette medlem har merket seg at det etter Schengenkonvensjonens artikkel 5, punkt 1, bokstav c er et vilkår for innreise at vedkommende skal legge fram bevis for oppholdets formål og vilkår. Selv om denne regelen i enkelte tilfeller kan lette arbeidet for politiet, er likevel dette medlem svært bekymret for den endring i bevisbyrdebetraktning som blir en konsekvens av den nye § 27 bokstav c i utlendingsloven. I den sammenhengen vil dette medlem understreke Advokatforeningens høringsuttalelse gjengitt i proposisjonen side 26, som peker på at en endret ordlyd i loven vil øke faren for at utlendinger med god grunn for innreise lettere vil bli bortvist.

Dette medlem har merket seg at Schengenkonvensjonen artikkel 5 punkt 1, bokstav d stiller krav om at utledning ikke må være innmeldt i SIS for å få innreisetillatelse. Dette medlem beklager at denne bestemmelsen må gjøres til en del av utlendingsloven som en følge av ratifikasjonen av Schengenkonvensjonen. Dette medlem vil i denne sammenheng gi sin tilslutning til Advokatforeningens høringsuttalelse som mener forslaget «vil kunne virke uheldig og vilkårlig. (...) Å tiltre slike virkemidler

står langt fra de demokratiske tradisjoner som vi i Norge liker å bekjenne oss til». Dette medlem vil vise til historien om Stephanie Mills som ble stoppet på Schiphol flyplass og nektet innreise i Nederland fordi hun var innmeldt i SIS. Det viste seg at hun var registrert av de franske myndigheter etter at hun hadde deltatt i en demonstrasjon mot franske atombombesprengninger ved Mururoa i 1995. Siden det bare er franske myndigheter som kan slette slike opplysninger, vil en slik avgjørelse i praksis utelukke fra hele Schengenområdet personer som Stephanie Mills, aktivister for en sak som et Schengenlands myndigheter ikke ønsker protester mot, for eksempel miljø saker.

Dette medlem er svært bekymret over at personer som protesterer mot sider av et Schengenlands politikk kan bli straffet med utelukkelse fra hele Schengenområdet, kanskje på livstid. Dette medlem viser i denne sammenheng til Schengenkonvensjonens artikkel 5 annet ledd.

Dette medlem er kritisk til at et så vidt begrep som hensynet til den «offentlig orden», jf. § 27 bokstav j, skal kunne danne grunnlag for bortvisning. Det er etter dette medlems oppfatning behov for en evaluering av anvendelsen av dette begrepet etter to år.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen foreta en evaluering av anvendelsen av begrepet «offentlig orden», jf. utlendingsloven § 27 bokstav j etter to år.»

4.6 § 31 - Vedtaksmyndighet i bort- og utvisningssaker

§ 31 må endres som følge av at oppregningen i § 27 første ledd om bortvisning suppleres. Vedtaksmyndigheten tilligger politiet i samtlige tilfeller der bortvisning etter § 27 første ledd er aktuelt, bortsett fra de tilfeller som faller inn under § 27 første ledd ny bokstav j (dvs. der utlending kan skade offentlig orden osv.). Her skal vedtak treffes av Utlendingsdirektoratet. Dette er i samsvar med dagens ordning.

Endringen innebærer at politiets kompetanse blir utvidet til også å omfatte bortvisning etter den foreslåtte bokstav i (der utlendingen er innmeldt i SIS med henblikk på å ikke tillate innreise).

Komiteens merknader

Endringen i § 31 ser komiteen som en naturlig konsekvens av suppleringen i § 27 første ledd.

4.7 Ny § 34 a - Oversending av opplysninger

Departementet foreslår å innføre en ny § 34 a om oversending av opplysninger til myndighetene i de land som deltar i samarbeidet i henhold til Schengen- og Dublinkonvensjonen. Forslaget er fremmet på bakgrunn av at Schengen- og Dublin-regelverket omfatter enkelte bestemmelser om utveksling av opplysninger

vedrørende enkeltpersoner, som ledd i behandling av saker om visum, asyl eller oppholdstillatelse.

Når et Schengen-land ut fra humanitære årsaker, nasjonale hensyn eller internasjonale forpliktelser velger å utstede nasjonalt visum til en person som ikke oppfyller de ordinære innreisebetingelsene etter artikkel 5 nr. 1, skal de øvrige Schengen-land underrettes. Det samme gjelder ved annullering og inndragning av standardvisum og ved reduksjon av visumets gyldighetstid. Schengenkonvensjonen gir også anvisning på samråd mellom Schengen-land før visum utstedes. Videre skal en konvensjonspart som vurderer å utstede oppholdstillatelse eller har gitt opphold til en person som er innmeldt i SIS med henblikk på ikke å tillate innreise, rådføre seg med det land som har innmeldt vedkommende.

Hver konvensjonspart skal på anmodning fra andre konvensjonsparter oversende opplysninger angående en asylsøker når opplysningene er nødvendige for å kunne avgjøre hvilket land som skal behandle asylsøknaden, for selve behandlingen, eller for å kunne oppfylle andre forpliktelser som følger av konvensjonens asylbestemmelser. Det kan dessuten anmodes om å få meddelt de grunner asylsøkeren har anført i søknaden, samt eventuelt begrunnelsen for et vedtak i saken, men disse opplysningene kan bare oversendes med asylsøkerens samtykke. Slik ny § 34 a er foreslått utformet vil den dekke alle de ovennevnte tilfeller.

En oversending av opplysninger slik Schengenreglene forutsetter, vil kunne være i strid med taushetsplikten i forvaltningsloven. Også av den grunn bør det gis en egen lovhemmel for oversending av opplysninger. Det ble lagt vekt på å utforme bestemmelsen slik at det ikke åpnes for oversending av opplysninger i større utstrekning enn det som er nødvendig.

Utlendingsdirektoratet oppfatter forslaget til ny bestemmelse som et unntak fra regelen om taushetsplikt, og mener dette bør gjøres tydeligere. Direktoratet stiller også spørsmål ved om ordlyden er dekkende nok mht. når opplysningene kan oversendes.

Enkelte instanser peker på farene som ligger i å spre disse opplysningene på ulike databanker. Andre mener at det må være en forutsetning at den det gjelder gir sitt samtykke til en overføring, og at dette bør fremgå direkte av lovteksten. Flere er for øvrig tenkt over oversendelsesmulighetene, særlig i forhold til rettssikkerhet og personvern for asylsøkere og andre oppholdssøkere.

Departementet slutter seg til Utlendingsdirektoratets forslag om en presisering i ny § 34 a første ledd, bl.a. slik at konvensjonens definisjon av «oppholdstillatelse» benyttes også i den norske lovteksten. Denne definisjonen er noe videre enn det norske begrepet. Videre presiseres at bestemmelsen hjemler unntak fra taushetspliktreglene.

Departementet viser bl.a. til at det fremgår uttrykkelig av Schengen- og Dublinkonvensjonen at de opplysninger som oversendes fra et land til et annet, bare skal benyttes til de formål de er sendt for. Det er videre gitt regler om innsyn, retting, sletting, oppbevaringstid og sikringstiltak. Reglene suppleres til dels av Europarådets konvensjon om personvern som Schengen-landene er tilsluttet. På denne bakgrunn er departementet av den oppfatning at hensynet til personvernet må anses å være tilstrekkelig ivarettatt.

Komiteens merknader

Forpliktelsene til å oversende opplysninger i de tilfeller det er redegjort for ovenfor, følger av vår tilslutning til Schengensamarbeidet og av Dublinkonvensjonen, og komiteen ser nødvendigheten av å innføre en ny § 34a. Komiteen mener § 34a dekker alle de nevnte tilfellene hvor oversendelse av opplysninger er aktuelle.

For ikke å komme i konflikt med taushetsplikten i forvaltningsloven, er komiteen fornøyd med at det foreslås en egen lovhjemmel for oversending av opplysninger. Komiteen er tilfreds med at Regjeringen ikke åpner for oversendelse av opplysninger i større grad enn det er nødvendig.

Når det gjelder forholdet til rettssikkerheten og personvernet i hver enkelt sak, er komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, av den oppfatning at disse hensyn er godt sikret gjennom utlendingsloven og forvaltningsloven. Flertallet synes også det er betryggende at det framgår av Schengen- og Dublinkonvensjonen at opplysninger som sendes fra et land til et annet, bare skal nyttes til de formål de er sendt for, og at det er gitt regler om innsyn, sletting, retting, oppbevaringstid og sikringstiltak.

Ved at disse reglene i tillegg er supplert av Europarådets konvensjon om personvern, mener også flertallet at hensynet til personvernet er godt ivarettatt.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke betydningen av innsyn i de opplysningene som oversendes iht. § 34a som en forutsetning for å kunne korrigere eventuelle gale opplysninger. Dette medlem legger til grunn at det er forvaltningslovens regler om innsyn som vil regulere dette spørsmålet, jf. Smith og Eckhoff forvaltningsrett 6. utgave side 486. I den sammenheng ønsker dette medlem å vise til at forvaltningsorganet kan gi parten adgang også til unntatt dokument, og at det ofte bør gjøres.

Dette medlem har registrert at det går fram av Schengenkonvensjonen og Dublinkonvensjonen at opplysninger som oversendes fra et land til et annet, ikke skal benyttes til andre formål enn det er sendt for.

Dette medlem er, i likhet med Advokatforeningen, bekymret for den informasjonsutvekslingen det legges opp til etter den nye § 34 a og for at rettssikkerheten og personvernet i den enkelte sak ikke vil bli godt nok ivarettatt.

4.8 § 45 - Plikt til å gi melding

Felleshåndboken inneholder bestemmelser om kontroll av fartøyer som passerer ytre Schengen-grenser. Bestemmelsene innebærer en plikt for skipsfører eller skipsagent til å oversende liste over besetningsmedlemmer og om mulig over eventuelle passasjerer til de myndigheter som har ansvaret for innreisekontroll.

I Grenseovergangsutvalget (utvalget som har vurdert antall og lokalisering av godkjente grenseovergangssteder i Norge etter tilslutningen til Schengen) er det enighet om at det kan innføres meldeplikt for fartøyer som ikke er unntatt fra meldeplikten iht. nasjonal lovgivning, herunder for norske fartøyer.

Utvalgets innstilling følger som vedlegg til proposisjonen. Det fremgår der at det er utvalgets oppfatning at kontrollsystemet bør bygge på en desentralisert organisering, og det bør ikke etableres et omfattende kontrollsystem uten at dette er fundert i konkrete trusler. I så måte utløser ikke Schengen-tilslutningen alene noen betydelig omstilling, men snarere endringer i håndhevingsnivået i forhold til dagens regler. Utvalget anser meldeplikt kombinert med stikkprøvekontroll som mindre belastende både for næringen og politiet enn utstrakt bruk av fysiske kontroller.

Utvalget mener at det ikke er behov for en omfattende meldeplikt for norske fiskefartøyer. Det anbefales derfor at en i det videre arbeid nøye vurderer hvilke fartøykategorier som kan unntas fra meldeplikten, og om norske og Schengenregistrerte fartøyer som hyppig anløper norsk havn uten å ha vært innom tredjelandshavn, helt eller delvis kan fritas for meldeplikt.

Utvalget har drøftet ulike modeller for hvordan meldingsflyt og administrative kontroller kan organiseres. Det utpeker seg her i hovedsak tre alternativer; en sentral kontroll ved f.eks. Kriminalpolitisen, regionale løsninger eller lokale løsninger på politidistriktnivå. Utvalget mener at vurderingene rundt disse spørsmålene ivaretas i det arbeidet som pågår i implementeringsprosjektet.

Behovet for fysiske kontroller vil variere fra politidistrikt til politidistrikt. Det bør være politimestrene som i samsvar med sentrale retningslinjer gir prioriteringer for grensekontrollen i sitt distrikt. Som hovedregel vil fartøyer som er registrert i - eller kommer fra - tredjeland bli gjenstand for kontroll. For norske og Schengenregistrerte fiskefartøyer legges det opp til stikkprøvekontroll.

En legger til grunn at alle handelsfartøyer, ferger, cruiseskip og fiskefartøyer registrert i - eller som kommer fra - tredjeland, skal gå til godkjent grenseovergangssted. Dette gjelder således ikke fiskefartøyer registrert i Schengen-land inkludert Norge, og som underveis til norsk havn ikke har anløpt tredjeland. Listen over godkjente grenseovergangssteder er dynamisk, og norske myndigheter kan når som helst foreta endringer i denne dersom det er behov for det. Utvalget foreslår også at det gis en klar hjemmel for at anløp kan skje på ikke godkjent sted dersom politiets tillatelse er innhentet på forhånd. I rapportens vedlegg er utvalgets forslag til grenseovergangssteder listet opp.

Schengenregelverket oppstiller krav om regulerte åpningstider for grenseovergangsstedene. Utvalget legger til grunn at man står relativt fritt med hensyn til å fastsette åpningstider lokalt, og at fartøy fortsatt kan anløpe havnene på det tidspunkt som er praktisk og hensiktsmessig for fartøyene. Schengenregelverkets krav til oppsyn med grenseovergangsstedene utenom åpningstidene er ikke konkretisert. Utvalget antar at oppsynsaktiviteten må stå i et rimelig forhold til risikoen for uhjemlet grensepassering, og at denne løses ved at politiet avpatruljerer aktuelle anløpssteder.

Departementet foreslår at det i § 45 første ledd tas inn en ny bokstav c som gir Kongen hjemmel til å gi forskrifter om at føreren av skip som passerer grensen på vei til eller fra norsk havn, skal gi politiet fortegnelse over reisende og mannskap.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i Regjeringens forslag om at føreren av skip som passerer grensen på vei til eller fra norsk havn skal gi politiet fortegnelse over reisende og mannskap.

Komiteen mener for øvrig at Grenseovergangsutvalget har foretatt et meget godt arbeid når det gjelder å forberede den praktiske gjennomføringen av yttergrensekontrollen. Komiteen viser til at utvalget har anbefalt at det fastsettes 81 grenseovergangssteder, og 310 anløpssteder. Ved at dette følges opp, har Regjeringen tatt nødvendige næringsmessige hensyn og bidratt til at det ikke skapes unødige vansker for næringer som skal omfattes av de nye kontrollrutinene.

Komiteen er enig i at den meldingsplikten som foreslås er å foretrekke fremfor omfattende fysiske kontroller, som ville være klart mer ressurskrevende og forsinkende. Komiteen vil i likhet med utvalget understreke at det ikke bør legges opp til omfattende kontrollsystemer uten at dette er fundert i konkrete trusler.

4.9 § 46 - Ansvar for utgifter m.v.

Utlendingsloven § 46 regulerer i dag ansvar for utgifter i forbindelse med uttransportering av utlending som blir bortvist.

Schengenkonvensjonen artikkel 26 pålegger konvensjonspartene å innarbeide regler om plikt for transportør som luftveien, sjøveien eller over land har fraktet en utlending til ytre Schengen-grense, til å påta seg ansvaret for vedkommende dersom vedkommende nektes innreise. Transportør defineres som person som utfører yrkesmessig transport av personer.

Departementet foreslår at § 46 annet ledd endres slik at ansvaret utvides fra luft- og sjøtransport til også å gjelde for landtransportører, men da begrenset til yrkesmessig landtransport. Departementet foreslår videre å presisere at ansvaret for utgifter ikke gjelder ved innreise over indre Schengen-grense.

Høringsinstansene har ulike syn på forslaget. Oslo politidistrikt stiller spørsmål ved hvorfor bare yrkesmessig transport skal omfattes ved landtransport. Flere instanser uttaler seg imot transportøransvar.

Departementet bemerker at den foreslåtte lovendringen, som innebærer at også landtransportører vil bli omfattet av transportøransvaret, utjevner dagens forskjell i regelverket for så vidt gjelder ansvaret for de ulike transportører. Lovendringsforslaget innebærer for øvrig ikke noe nytt prinsipp i utlendingsloven, men er en mindre utvidelse av gjeldende ordning.

Komiteens merknader

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, er enig i en utvidelse av § 46. Foruten at en oppfyller Schengenkonvensjonens krav, mener flertallet at det er riktig at dagens forskjell mellom de ulike transportgrupper blir utjevnet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet henviser til flere høringsuttalelser som alle er imot forslaget om transportøransvar. Dette medlem har merket seg at transportøransvaret i denne lovendringen kun utvides, og at det ikke innføres et nytt prinsipp. Likevel vil dette medlem peke på at innreisekontrollen på denne måten overføres til transportørselskapene og det fryktes uheldige konsekvenser for flyktnings mulighet for å komme til Norge i og med at det økonomiske ansvaret kan veltes over på transportørene.

4.10 § 47 - Straff

Schengenkonvensjonen artikkel 27 punkt 1 slår fast at konvensjonspartene forplikter seg til å innføre egnede sanksjoner overfor enhver som i vinnings hensikt hjelper eller forsøker å hjelpe en utlending til ulovlig innreise i eller opphold på en konvensjonsparts territorium.

De fleste av de forhold artikkel 27 omfatter vil etter departementets vurdering allerede i dag være straffbare etter § 47, men artikkel 27 punkt 1 favner noe videre.

Slik loven lyder i dag vil den som hjelper en utlending til ulovlig innreise eller opphold i riket kunne

straffes for overtredelse av utlendingsloven uavhengig av om det foreligger «vinnings hensikt». Ulovlig innreise i et annet Schengen-land omfattes imidlertid ikke, og det er derfor behov for lovendring. Ut fra det synspunkt at de foreslåtte straffebestemmelsene ikke bør favne videre enn det som kreves etter Schengenkonvensjonen, finner departementet det hensiktsmessig å oppstille en begrensning om vinnings hensikt. Det medfører at den som hjelper en utlending til ulovlig opphold eller til ulovlig å reise inn i riket, og som ikke har vinnings hensikt, ikke vil rammes av de nye straffebudene. Imidlertid vil vedkommende, alt etter omstendighetene, kunne straffes etter andre straffealternativer i § 47.

Det foreslås to selvstendige bestemmelser i § 47 annet ledd som omfatter de forhold som beskrives i Schengenkonvensjonen artikkel 27 punkt 1. Siden departementet er av den oppfatning at de nye straffebudene bør inneholde et krav om vinnings hensikt, mens det ikke er et vilkår at virksomheten er organisert, har departementet sett det som naturlig at bestemmelsene får en strafferamme på to år. § 47 tredje ledd som omhandler organisert virksomhet for å hjelpe utlendinger ulovlig inn i landet har en strafferamme på 5 år.

Flere politidistrikter går i høringen inn for en høyere strafferamme og noen påpeker bl.a. vanskeligheten med å skaffe bevis for at det foreligger «vinnings hensikt».

Departementet viser bl.a. til ønsket om ikke å gå lenger i endringsforslagene enn det som kreves i henhold til våre forpliktelser i Schengensamarbeidet.

Komiteens merknader

Komiteen viser til at de fleste forhold som omfatter Schengenkonvensjons artikkel 27, allerede i dag er straffbare etter § 47.

For di artikkel 27 pkt. 1 også omfatter ulovlig innreise og opphold i et annet Schengen-land, ser komiteen at det er behov for en lovendring.

Komiteen er enig i at det i denne sammenhengen ikke er naturlig å foreslå straffebestemmelser som går lenger enn det som kreves etter Schengenkonvensjonen. Komiteen viser til at personer som ikke har hatt vinnings hensikt vil kunne straffes etter andre straffealternativer i § 47.

Komiteen har merket seg høringsinstansenes syn på strafferammen for de nye straffebestemmelsene om vinnings hensikt. Komiteen mener det er riktig at strafferammen for de nye straffebudene blir 3 år, og fremmer forslag i samsvar med dette.

5. ENDRINGER I UTLEVERINGSLOVEN

5.1 Sammendrag

Endring av utleveringsloven § 5

Utleveringsloven § 5 nr. 1 inneholder et absolutt forbud mot utlevering for politiske lovbrudd. Det er

heller ikke adgang til å avtale at bestemte typer handlinger ikke skal kunne anses som politiske forbrytelser. Norge (og de øvrige nordiske landene) måtte derfor ta forbehold til den europeiske konvensjon om bekjempelse av terrorisme på dette punkt. Under forhandlingene om samarbeidsavtalen mellom Schengen-landene og Norge og Island, avga Norge og Island en erklæring om at dette forbeholdet ikke skal gjelde ved utlevering mellom stater som er tilsluttet Schengensamarbeidet. Utleveringsloven § 5 vil etter dette måtte endres. Sikkerhetsutvalget anbefalte for øvrig i NOU 1993:3 at Norge burde vurdere å trekke tilbake forbeholdet til terrorismekonvensjonen og dermed endre utleveringsloven § 5.

Begrepet «politisk lovbrudd» i utleveringsloven omfatter først og fremst slike lovbrudd som er rettet mot stat og samfunnsordning, men i noen utstrekning også lovbrudd av alminnelig karakter hvor det inngår et vesentlig politisk moment. Krigsforbrytelser og alvorlige terrorhandlinger er ikke omfattet av den beskyttelse bestemmelsen gir. Innen Norden foreligger det en videre adgang til utlevering for politiske forbrytelser.

Departementet foreslår at utleveringsloven § 5 nr. 1 gis et nytt annet punktum om at Kongen kan inngå avtale med fremmed stat hvor det fremgår at bestemte typer lovbrudd ikke skal anses som politiske. EU-konvensjonen om utlevering innebærer at også Danmark, Sverige og Finland må myke opp sine forbud mot utlevering for politiske lovbrudd.

Departementet forutsetter at adgangen anvendes med forsiktighet. Lovendringen vil likevel være et positivt signal i arbeidet med å styrke samarbeidet med andre stater om bekjempelse av internasjonal kriminalitet og terrorisme.

Endring av utleveringsloven § 9

Utleveringsloven § 9 slår fast at utlevering ikke kan skje når adgangen til straffeforfølgning eller fullbyrding av straffen er foreldet etter norsk lov. Det stilles ikke krav om at det forhold utleveringsbegjæringen gjelder ikke skal være foreldet etter den anmodende stats rett.

Ifølge Schengen-konvensjonen artikkel 62 nr. 1 er det bare den anmodende konvensjonsparts bestemmelser om avbrytelse av foreldelsesfristen som kommer til anvendelse. Utleveringsloven § 9 foreslås derfor endret i tråd med dette.

Ny bestemmelse om forenklet utleveringsprosedyre ved samtykke

Når en utleveringsbegjæring er mottatt fra utlandet, blir saken sendt til forhørsretten som prøver om de materielle vilkår for utlevering foreligger. Forhørsrettens kjennelse kan påkjæres. Dersom det er fastslått at vilkårene for utlevering er til stede, sender påtalemyndigheten saken til Justisdepartementet, som av-

gjør om utleveringsbegjæringen skal etterkommes. Justisdepartementets vedtak kan påklages til Kongen i statsråd.

I Schengen-konvensjonen artikkel 66 er det lagt opp til en forenklet prosedyre i utleveringssaker når den som begjæres utlevert samtykker i utleveringen. Ved utlevering innen Norden har man i dag en forenklet utleveringsprosedyre ved samtykke.

Departementet foreslår å innta en ny bestemmelse om forenklet prosedyre i saker der det foreligger samtykke fra den som er begjært utlevert, jf. § 17 a. Utlevering kan skje straks samtykke er avgitt og kompetent myndighet har fattet vedtak om utlevering. Departementet foreslo i høringsbrevet å legge denne avgjørelsesmyndigheten til Riksadvokaten.

Både statsadvokatene i Troms og Finnmark og Riksadvokaten foreslår at avgjørelsesmyndigheten legges til statsadvokaten.

Departementet bemerker at behandlingen av utleveringsbegjæringer normalt tar flere måneder og i enkelte tilfelle opptil ett år. En lang saksbehandlingstid er lite heldig, og departementet foreslår i lys av høringsuttalelsene at avgjørelsesmyndigheten legges til statsadvokatene der det er klart at begjæringen må etterkommes. Departementet foreslår at samtykket skal avgis i rettsmøte. Vedkommende kan også samtykke i at han eller hun kan settes under rettsforfølging eller straff fullbyrdes for en annen straffbar handling som ble begått før utleveringen.

Dersom det er tvil om utleveringsbegjæringen skal etterkommes, eller dersom det foreligger konkurrerende begjæringer, skal saken oversendes Justisdepartementet via Riksadvokaten for avgjørelse. Det samme gjelder dersom statsadvokaten finner at utleveringsbegjæringen må avslås, eller hvis vedkommende trekker samtykket tilbake eller klager på avgjørelsen.

Endring av utleveringsloven § 24 nr. 3

Utleveringsloven kapittel V omhandler annen rettshjelp i straffesaker enn utlevering, så som ransaking og beslag (§ 24) og konfrontasjon m.m. (§ 25).

Schengen-konvensjonen fastslår at konvensjonsstatene bare kan oppstille to vilkår når rettsanmodninger om ransaking og beslag skal etterkommes: Forholdet må være straffbart etter begge staters rett, og gjennomføringen av rettsanmodningen skal være forenlig med den anmodede stats rett.

Etter den europeiske konvensjonen om gjensidig hjelp i straffesaker kan en stat i tillegg sette vilkår om at handlingen kan medføre utlevering etter den anmodede stats rett. I Norge kan en anmodning om ransaking og beslag avslås dersom dette vilkåret ikke er oppfylt. Ved en tilslutning til Schengensamarbeidet må utleveringsloven § 24 nr. 3 endres slik at dette siste vilkåret bortfaller.

Departementet er kommet til at forslaget bør begrenses til kun å gjelde overfor stater tilsluttet Schengensamarbeidet, og ikke gis en generell form slik det var foreslått i høringsbrevet.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen støtter Regjeringen i at utleveringslovens § 5 endres som foreslått, slik at det nå kan avtales at bestemte lovbrudd ikke skal anses som politiske. Komiteen har merket seg at Sikkerhetsutvalget allerede i NOU 1993:3 anbefalte at Norge burde vurdere å trekke tilbake forbeholdet relatert til slike avtaler i forhold til terrorisme-konvensjonen, og følgelig endre § 5. Komiteen legger vekt på at dette er et positivt signal for å styrke samarbeidet med andre stater med det for øye å bekjempe internasjonal kriminalitet og terrorisme.

Komiteen har ingen innvendinger til at utleveringsloven § 9 angående avbrytelse av foreldelsesfristen endres.

Komiteen støtter fullt ut den nye bestemmelsen om forenklet utleveringsprosedyre som det legges opp til i ny § 17a, når den som begjæres utlevert samtykker i utleveringen. Komiteen er også enig i at avgjørelsesmyndigheten legges til statsadvokatene når det er klart at begjæringen må etterkommes. Komiteen synes det er fornuftig at samtykket avgis i rettsmøte, og at det også gis mulighet for rettsforfølging eller fullbyrdelse av straff for annen straffbar handling begått før utleveringen. For de angitte tilfeller der Regjeringen foreslår oversendelse til Justisdepartementet via Riksadvokaten, har komiteen ingen innvendinger.

Komiteen er videre enig i den foreslåtte endring av § 24 nr. 3. Komiteen støtter Regjeringen i at forslaget bør gjelde kun overfor stater som er tilsluttet Schengensamarbeidet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet merker seg at departementet vil anvende adgangen til å inngå avtaler med fremmed stat om at bestemte typer lovbrudd ikke skal anses som politiske forbrytelser med forsiktighet.

6. LOV OM SCHENGEN INFORMASJONSSYSTEM (SIS)

6.1 Hovedtrekkene i Schengen-konvensjonen del IV

Schengen informasjonssystem er et felles edb-basert informasjonssystem som skal sikre en rask og sikker utveksling av opplysninger mellom Schengenlandene. Informasjonssystemet er todelt. Det består dels av en sentral base og teknisk støttefunksjon lokalisert i Strasbourg i Frankrike, dels av nasjonale registre som opprettes og drives av det enkelte Schengen-

land. De nasjonale delene av systemet inneholder de samme opplysningene som den sentrale basen.

Hvert land oppretter og driver for egen regning og på eget ansvar den nasjonale delen av Schengen informasjonssystem. Hvert Schengen-land må opprette en nasjonal enhet som skal ha ansvar for bruken av systemet - SIRENE kontor. All informasjon som nasjonale myndigheter ønsker å registrere i SIS, skal legges inn gjennom SIRENE. Opplysningene i SIS vil bli gjort tilgjengelige for spørring fra autoriserte brukere i politiet, Utlendingsdirektoratet (UDI) og enkelte utenriksstasjoner. Informasjonssystemet, som har vært operativt siden mars 1995, har styrket Schengen-landenes mulighet til å pågripe etter søkte personer og tilbakeføre stjålne gjenstander.

Schengen-konvensjonen gir regler for hvilke opplysninger som kan registreres, men det er opp til nasjonale myndigheter å avgjøre om det skal foretas registrering av opplysninger i den enkelte sak. Opplysningene i SIS dreier seg dels om personopplysninger, dels om opplysninger om gjenstander og kjøretøyer.

Personopplysninger kan registreres i forbindelse med:

- ettersøking av personer med henblikk på pågripelse og utlevering (art. 95)
- tredjelandborgere med henblikk på å nekte innreisetilatelse til Schengen-området når vedkommende kan utgjøre en fare for den offentlige orden eller sikkerhet, for statens sikkerhet, eller tidligere er blitt bortvist, tilbakesendt eller utvist etter overtreddelse av utlendingslovgivningen (art. 96)
- personer som er forsvunnet, eller som må bringes midlertidig i forvaring av hensyn til sin egen sikkerhet eller for å forebygge farer (art. 97)
- personer som man ønsker å komme i kontakt med i forbindelse med straffesaker (art. 98)
- personer og kjøretøyer med henblikk på observasjon (spaning) eller målrettet kontroll (art. 99)
- opplysninger om gjenstander som ettersøkes for beslag, eller som skal benyttes som bevis i en straffesak, f.eks. stjålne våpen eller kjøretøy (art. 100).

Meldinger iht. art. 99 kan bare registreres med hjemmel i nasjonal lovgivning når man har konkrete holdepunkter for å anta at personen er i ferd med å begå eller planlegger å begå et større antall og særdeles alvorlige straffbare handlinger, eller når det etter en samlet vurdering av en person, særlig på grunnlag av tidligere begåtte straffbare handlinger, er grunn til å tro at han i fremtiden vil begå straffbare handlinger av særlig alvorlig art. Registrering av opplysninger med sikte på observasjon eller målrettet kontroll kan dessuten foretas når det foreligger konkrete holdepunkter for å anta at opplysningene er nødvendige for å forebygge alvorlige trusler mot statens indre eller

ytre sikkerhet. Ved gjennomføringen av målrettet kontroll kan det foretas undersøkelse av personer, kjøretøyer og medbrakte gjenstander. Hvert av samarbeidslandene kan reservere seg mot gjennomføring av en anmodning om observasjon eller kontroll.

6.2 Personvern

Så langt Schengenkonvensjonen ikke fastsetter strengere vilkår, vil nasjonal rett i det land som foretar en innmelding av opplysninger til SIS komme til anvendelse på meldingen. Dette innebærer at det i utgangspunktet er norsk personvernlovgivning som får anvendelse på opplysninger lagret i den norske delen av SIS.

Enhver kan få tilgang til opplysninger om seg selv i SIS iht. lovgivningen i det land der retten påberopes. Personer skal imidlertid nektes innsyn, bl.a dersom dette kan skade gjennomføringen av det tiltak det er anmodet om.

Enhver har krav på å få rettet uriktige faktiske opplysninger om seg selv som er lagret i SIS, eller å få slettet opplysninger som er beheftet med rettslige feil. Artiklene 112 og 113 inneholder nærmere regler om sletting av opplysninger. Det fremgår bl.a. at personopplysninger innmeldt i SIS i forbindelse med etterlysning av personer bare kan oppbevares i det tidsrom som er nødvendig for formålet. Den stat som har lagt opplysningene inn i registeret, plikter å vurdere nødvendigheten av oppbevaring en viss tid etter innmeldingen, og det gis regler om maksimal oppbevaringsperiode.

Hvert enkelt land pålegges i artikkel 114 å utpeke et kontrollorgan for SIS. Det er også opprettet et felles, uavhengig kontrollorgan som fører kontroll med informasjonssystemets sentrale del i Strasbourg. Hvert land skal dessuten ha ansvaret for enhver skade som en person påføres som følge av bruk av det nasjonale SIS-registeret.

Personopplysninger som overføres kan bare brukes av kompetente myndigheter i mottakerlandet, og bare til de formål de opprinnelig var tenkt brukt.

6.3 Nærmere om lov om Schengen informasjonssystem (SIS)

Utforming av loven

Implementeringen av reglene om Schengen informasjonssystem i nasjonal rett er håndtert forskjellig i de enkelte Schengen-landene.

Departementet foreslo i høringsbrevet at man lager en SIS-lov, der man inkorporerer bestemmelsene i konvensjonens del IV, samtidig som det gis særskilte bestemmelser om de forhold som er overlatt til de enkelte Schengen-land å regulere, og om den registrertes personvern og andre rettigheter.

Enkelte høringsinstanser hadde innvendinger til at man i loven ved regulering av sentrale problemstillinger

ger dels henviste til Schengen-konvensjonens tekst, og dels la opp til nærmere reguleringer i forskrifts form. Loven ble dermed fragmentarisk og lite oversiktlig.

På bakgrunn av høringsuttalelsene har departementet valgt å innarbeide flere av konvensjonens bestemmelser i SIS-loven. I forhold til personregisterloven vil SIS-loven være en særlov med bestemmelser som går foran personregisterlovens regler, men det er lagt stor vekt på å oppnå samsvar med reglene i personregisterloven og i forslaget til ny personopplysningslov.

Formålet med Schengen informasjonssystem

I høringsbrevet foreslo departementet en bestemmelse der man gjenga det overordnede formål i artikkel 93; å opprettholde orden og sikkerhet, herunder statens sikkerhet. Videre ble det foreslått å gi særskilt en definisjon av SIS-systemet.

Enkelte høringsinstanser, herunder Datatilsynet, uttalte at formålsangivelsen var for vag.

Departementet finner grunn til å presisere at konvensjonen opererer med formålsbestemmelser på to plan. Dels overordnede formål, som opprettholdelse av orden og sikkerhet, og dels en nærmere beskrivelse av vilkårene for registrering, jf. artiklene 95–100 (se pkt. 6.2). Lovens formålsbestemmelse foreslås nå knyttet til konvensjonens og lovens oppregning av formål som kan gi grunnlag for registrering, se utkastet § 1.

Hvilke opplysninger som kan registreres og for hvilke formål

Departementet foreslo i høringsbrevet at det bør gis to atskilte bestemmelser om vilkårene for registrering. I den ene bestemmelsen skulle det gis en oppstilling over hvilke opplysninger det er adgang til å registrere i SIS. I den andre bestemmelsen skulle det gis en oppstilling over hvilke formål opplysninger kan registreres for.

Høringsinstansene hadde kommentarer til ulike sider av dette sakskomplekset. Enkelte mente bestemmelsen som listet opp hvilke kategorier meldinger som kan registreres var for fragmentarisk. Politiet knyttet bl.a. en del bemerkninger til departementets uttalelser om vilkårene for registrering av meldinger om observasjon og målrettet kontroll.

Departementet har etterkommet innvendinger fra høringsrunden gjennom å foreslå tre bestemmelser istedenfor én, der man gir en utførlig beskrivelse av vilkårene og formålene som er en forutsetning for at de ulike meldinger kan registreres. Departementet har dernest innskrenket adgangen til å registrere utlendinger med henblikk på å nekte innreise for å bringe SIS-lovens bestemmelser på dette punkt i samsvar med utlendingsloven. I tillegg foreslår departementet en særskilt bestemmelse der det uttrykkelig slås fast at opp-

lysningene i SIS ikke kan brukes til andre formål enn det de er registrert for, jf. § 10 i lovforslaget. Departementet har videre valgt å lovfeste undersøkelsesplikten i forhold til utenlandske rettsforhold i forbindelse med en norsk anmodning om registrering i SIS i § 5 tredje ledd i lovutkastet.

Økokrim anførte bl.a. at det ikke gjelder noe krav om skjellig grunn til mistanke for å registrere opplysninger. Departementet presiserer at registrering i SIS ikke uten videre kan sammenlignes med registrering i andre politiregistre.

Registeransvaret

For Norges vedkommende vil SIRENE-funksjonen bli plassert ved Kriminalpolitisen (Kripos) i Oslo, som både vil ha system- og registeransvar. Dette slås fast i loven. Det er etablert et nasjonalt SIS-prosjekt under ledelse av Justisdepartementet som har ansvar for å etablere SIS i Norge. Det legges opp til å gjennomføre deler av prosjektet i samarbeid med de øvrige nordiske land.

Nesten alle høringsinstanser av de som har uttalt seg om dette spørsmålet, stilte seg positive til at den norske delen av SIS plasseres hos Kripos. Bare Den Norske Advokatforening hadde innvendinger mot denne ordningen.

Departementet mener at Kripos i Oslo er et naturlig valg med henblikk på plassering av den norske delen av SIS. Advokatforeningens anbefaling om at ansvaret for SIS bør legges til et organ som ikke selv har politioperative oppgaver, vil vanskelig la seg gjennomføre.

Hvem har kompetanse til å beslutte registrering

All informasjon som ønskes registrert i SIS, skal legges inn av SIRENE. Det er imidlertid ikke SIRENE som beslutter hvilke opplysninger som skal legges inn. Hvilken myndighet som har denne beslutningskompetanse er avhengig av hvilken type opplysning det dreier seg om og hvem som i henhold til norsk rett har kompetanse til å treffe beslutningene som ligger til grunn. På den annen side vil det alltid være Kripos' oppgave som registeransvarlig å vurdere om vilkårene for selve registreringen er til stede.

I proposisjonen side 64 og 65 gis det en kort oversikt over prosedyrene ved registrering i henhold til de ulike artiklene i Schengen-konvensjonen.

Departementet finner det tilstrekkelig at det i SIS-loven slås fast at registreringer i SIS må ha grunnlag i beslutninger tatt av kompetent myndighet og at regler om den nærmere saksbehandlingen nedfelles i instruks eller forskrift. Departementet anser det som helt sentralt at opplysninger som legges inn i den norske delen av SIS er riktige, og i samsvar med den aktuelle lovgivningen. En grunnleggende forutsetning for å unngå feilregistreringer er en streng kvalitetskontroll av de meldinger som legges inn.

Overføring av supplerende opplysninger som ikke formidles via SIS

Flere av konvensjonens artikler gir adgang til å gi supplerende opplysninger i tilknytning til registrering, som imidlertid ikke skal formidles via SIS. Hvilke opplysninger det her kan dreie seg om fremgår hovedsakelig av artikkel 95 nr. 2 a - e og artikkel 99 nr. 4 a - g. Dette vil i hovedsak være opplysninger som fra før er registrert i politiets arbeidsregistre.

I høringsbrevet foreslo departementet en bestemmelse i SIS-loven om at supplerende opplysninger som ikke formidles via SIS, og som hentes fra politiregistre som ikke er forvaltningsregistre, skal reguleres av strafferegistreringsloven.

Noen høringsinstanser, bl.a. Datatilsynet, stilte seg kritisk til at SIS-lovens regler om innsyn, krav om retting og sletting og krav om erstatning ikke også gjelder supplerende opplysninger som ikke formidles via SIS.

Departementet har forståelse for at noen av høringsinstansene reagerer på at det gjelder forskjellige regler for opplysninger som formidles via SIS og de som formidles på annen måte. Det finnes imidlertid vesentlige forskjeller mellom SIS og andre systemer både med henblikk på arten av opplysninger som kan registreres og med henblikk på vilkårene og formålene for registrering.

Tilgang til SIS/autorisasjon

Tilgang til opplysningene i SIS og rett til direkte søk i systemet skal være forbeholdt instanser med ansvar for grensekontroll og annen politi- og tollkontroll, samt til dels øvrige utlendingsmyndigheter. Tilgangen til opplysninger skal være underlagt den enkelte konvensjonsparts lovgivning.

Det ble i høringsbrevet foreslått å innskrenke kretsen av de myndigheter som skal gis tilgang til SIS, dvs. rett til direkte søk. Det er kun politiet som skal ha slik tilgang når det utøver grensekontroll eller annen kontroll. Utlendingsmyndighetene for øvrig skal bare ha tilgang til opplysninger som er innlagt i henhold til artikkel 96 i forbindelse med utstedelse av visum, oppholdstillatelse og for å kunne håndheve utlendingslovgivningen. Videre ble det foreslått at bare personer med særskilt bemyndigelse skal gis tilgang til SIS.

Datatilsynet uttalte bl.a. at det bør fremgå uttrykkelig av loven at Datatilsynet skal ha adgang til SIS og SIRENE-informasjon i den utstrekning det er nødvendig for å utføre pålagte kontrolloppgaver. Når det gjaldt forslag om at kretsen av de myndigheter som skal gis tilgang til SIS kan utvides ved forskrift, mente Datatilsynet at en slik utvidelse bare bør kunne foretas ved lov. Toll- og avgiftsdirektoratet ønsket at tollmyndighetene skal ha tilgang til SIS, mens Økokrim og Riksadvokaten knyttet en del bemerkninger til

spørsmålet om i hvilken tjenstlig sammenheng politiet kunne søke i SIS.

Departementet viser til at Datatilsynet ved utøvelsen av sin kontrollfunksjon vil kunne søke direkte i SIS fra lokalene til SIRENE. Dette foreslås presisert i § 22. Når det gjelder tollvesenet, finner departementet ikke grunn til å fravike det opprinnelige forslaget. I forbindelse med utøvelsen av sin kontrollfunksjon er det naturlig at også departementet får direkte tilgang til opplysningene i SIS.

Riksadvokaten og Økokrim knytter en rekke merknader til spørsmålet om hva som ligger i begrepet «annen kontroll» eller «politikontroll». Departementet viser til at opplysningene bare må brukes for de formål som er fastsatt. Dette innebærer at politiet ikke kan bruke SIS i forbindelse med dets forvaltningsmessige gjøremål. Opplysningene vil kunne brukes i forbindelse med politiets etterforsknings- og etterretningsvirksomhet, men SIS vil ikke være et hjelpeverktøy i forbindelse med politiets generelle etterforsknings- eller etterretningsvirksomhet. Bakgrunnen for dette er bl.a. den meget begrensede adgang det er til å registrere meldinger i SIS, og formålsbegrensningen. Det stilles dessuten strenge krav til hvilke personer som gis bemyndigelse til å kunne søke i SIS.

Departementet er for øvrig etter en nærmere vurdering kommet til at en eventuell utvidelse av de myndigheter som kan gis tilgang til SIS, bør foretas ved lov og ikke ved forskrift slik som opprinnelig foreslått.

Utlevering av opplysninger fra SIS

Konvensjonens del IV inneholder ingen særskilte regler om hvem det kan utleveres opplysninger til.

Departementet foreslo i høringsbrevet at de myndigheter som har direkte tilgang til SIS også kan få utlevert opplysninger fra SIS. Videre skal det kunne utleveres opplysninger til departementet i forbindelse med behandling av klagesaker og til Datatilsynet i forbindelse med dets kontrollfunksjon. I tillegg ble det foreslått at også tollvesenet og Kystvakten skal kunne få utlevert opplysninger fra SIS.

Forsvarsdepartementet er innforstått med at Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) ikke gis direkte tilgang til SIS, men det foreslås at NSM skal kunne få utlevert opplysninger fra SIS. Datatilsynet anfører at kretsen av myndigheter som kan gis opplysninger ikke bør kunne utvides ved forskrift, men kun ved lov.

Departementet finner ikke å kunne imøtekomme Forsvarsdepartementets forslag om å utlevere NSM opplysninger fra SIS. Opplysningene kan ikke brukes til forvaltningsmessige formål, noe sikkerhetsklareringer må antas å falle inn under.

Departementet har ellers endret forslaget om departementets adgang til å få utlevert opplysninger fra SIS, slik at begrensningen til klagesaker er fjernet.

Departementet har videre kommet til at kretsen av de myndigheter som kan få utlevert opplysninger fra SIS bare bør kunne utvides ved lov, og ikke ved forskrift.

Sletting av opplysninger

Schengenkonvensjonen inneholder flere regler om sletting av registrerte opplysninger. Disse regulerer både spørsmålet om hvem som kan foreta sletting og innenfor hvilke frister sletting skal finne sted.

Departementet gir en kort oversikt over de viktigste reglene som gjelder sletting i artikkel 112 og 113, jf. proposisjonen s. 72 og 73.

Departementet finner ikke grunn til å foreslå kortere frister enn de som er lagt til grunn i artikkel 112, dvs. iht. 3 år eller 1 år for opplysninger som registreres i h.t. artikkel 96. Det vesentlige er at registrerte opplysninger skal slettes når det ikke lenger er formålstjenlig å ha dem stående. Det ble på denne bakgrunn foreslått slettingsregler som tilsvarer innholdet i artikkel 112 og 113 i konvensjonen.

Datatilsynet mener det bør legges større vekt på at registeransvarlig skal vurdere behovet for oppbevaring av opplysninger fortløpende. Enkelte høringsinstanser har påpekt at lovteksten i større grad bør tydeliggjøre fristene for sletting av personopplysninger.

Departementet har omformulert bestemmelsen om sletting for å klargjøre hvilke slettingsfrister som gjelder for de ulike kategoriene av opplysninger som det er adgang til å registrere, jf. § 20 i lovforslaget. Departementet bemerker ellers at en forkortelse av de absolutte fristene ville føre til at man i realiteten forkorter politiets mulighet til å oppklare en sak. Det foreslås i stedet en tilføyelse i slettingsbestemmelsen om at den registeransvarlige plikter å etablere rutiner for å sikre at slettingsbehovet med jevne mellomrom blir vurdert.

Taushetsplikt

Konvensjonen inneholder ingen særskilt regel om taushetsplikt, men det er underforstått at det ikke skal gis opplysninger fra SIS-registeret til andre enn de som har tilgang til dem i henhold til reglene i konvensjonen.

Departementet foreslo i høringsbrevet å innføre en særskilt regel om taushetsplikt for opplysninger fra SIS, tilsvarende strafferegistreringsloven § 8 som fastsetter at offentlige tjenestemenn plikter å bevare taushet overfor uvedkommende om opplysninger fra strafferegisteret og politiets øvrige arbeidsregistre.

Oslo politidistrikt stiller spørsmålsteget ved om det er hensiktsmessig å utforme taushetspliktsbestemmelsen etter mønsteret fra strafferegistreringsloven.

Departementet bemerker at begrunnelsen for dette var å oppnå ensartethet. Man ser imidlertid at bestemmelsens opprinnelig foreslåtte ordlyd kan skape problemer i praksis og har derfor endret ordlyden i lovforslaget. Det går nå klart frem at taushetsplikten på-

hviler enhver som får adgang til opplysninger fra SIS som ledd i sitt arbeid eller tjenesteforhold.

Innsynsrett

Etter artikkel 109 skal den enkeltes rett til innsyn i SIS reguleres av lovgivningen i det land der retten påberopes. Hovedregelen i Norge er i henhold til personregisterloven § 7 at alle har rett til innsyn i opplysninger om dem selv som lagres eller bearbeides ved elektroniske hjelpemidler. De som er registrert i politiets arbeidsregistre, har ikke krav på innsyn.

I artikkel 109 nr. 2 er det gitt anvisning på at det ikke skal gis innsynsrett dersom dette kan skade gjennomføringen av den oppgaven det er anmodet om i meldingen til SIS, eller dersom vernet av andre persons rettigheter og friheter tilsier det. Videre skal opplysninger under enhver omstendighet nektes gitt i det tidsrommet det er anmodet om observasjon.

Løsningen på spørsmål om hvem som skal avgjøre en innsynsbegjæring er forskjellig i de enkelte Schengen-landene. Noen har valgt å overlate denne oppgaven til det nasjonale kontrollorgan, andre til det organ som er registeransvarlig for SIS.

I høringsbrevet foreslo departementet en regel som i utgangspunktet gir rett til innsyn i de opplysningene som er registrert i SIS, men med de unntak som fremgår av artikkel 109 nr. 2. Det ble videre foreslått at Kripos skal inneha avgjørelsesmyndighet i innsynsaker. Det ble bl.a. lagt vekt på at en slik ordning er i samsvar med norsk personregisterlovgivning for øvrig, der krav om innsyn avgjøres av den registeransvarlige.

I forbindelse med innsynsrett i politiets registre reiser det seg et særlig spørsmål med hensyn til begrunnelsen for et eventuelt avslag. En begrunnelse kan i noen tilfeller gi den registrerte informasjon som han ikke skal få innsyn i, nemlig at han er i politiets søkelys. Departementet antar at dette problem kun kan løses ved at den registeransvarlige ikke plikter å oppgi den egentlige begrunnelse for avslaget på innsynsbegjæringen. Beslutninger om innsynsnektelse vil måtte utformes slik at begrunnelsen er alternativ, som f.eks. «innsyn nektes gitt da søkeren ikke er registrert/unntaksbestemmelsene kommer til anvendelse».

De fleste høringsinstansene hadde ingen kommentarer til forslaget om innsynsrett. Enkelte hadde imidlertid bemerkninger både til innholdet av innsynsretten, omfanget av unntaksbestemmelsen, spørsmålet om hvem som skal være første instans og forslaget om alternativ begrunnelse. Videre ble spørsmålet om varslingsplikt tatt opp.

Departementet bemerker at det er vanskelig å fastsette nærmere bestemte kriterier for når innsyn kan avslås, idet det i slike tilfelle må foretas en helhetsvurdering av det konkrete forhold.

Departementet finner ikke grunn til å endre forslaget om at Kripos skal være første instans i innsynssaker. I tråd med Datatilsynets forslag går imidlertid departementet inn for at begjæringer om innsyn bør kunne fremsettes både for Kripos og for den myndighet som har besluttet registreringen. Datatilsynet skal uttale seg om innsynsbejæringer der en avgjørelse av Kripos klages videre inn til Justisdepartementet. Utlendingsdirektoratet vil bli forelagt både innsynsbejæringer og andre krav som gjelder artikkel 96-saker (se pkt. 6.1).

Oslo-biskopen etterlyser i sin høringsuttalelse en regel om varslingsplikt. I de fleste kategorier av meldinger vil det ikke være mulig å varsle vedkommende om registreringen. I andre tilfeller kan vedkommende informeres om innmelding i SIS i forbindelse med meddelelsen av vedtaket som danner grunnlaget for registreringen. Regler om dette kan fastsettes i forskrift eller i instruks.

Krav om retting og sletting

I høringsbrevet foreslo departementet en bestemmelse tilsvarende artikkel 110 i Schengenkonvensjonen om at den registrerte kan kreve å få rettet uriktige eller ufullstendige opplysninger om seg selv eller å få slettet opplysninger beheftet med rettslige feil. I henhold til forslaget skulle slike bejæringer fremsettes for og avgjøres av Kripos som registeransvarlig.

Høringsinstansene har noe ulike syn på dette forslaget.

Departementet viser til at når bejæringer om retting og sletting avgjøres av Kripos som registeransvarlig, er det i tråd med hva som ellers er vanlig i personregisterlovgivningen. Bejæringerne bør likevel kunne fremsettes for Utlendingsdirektoratet eller for andre myndigheter som har besluttet registrering, slik det er lagt opp til for innsynsbejæringer.

I de tilfellene der den feilaktige opplysningen er lagt inn av en annen konvensjonspart, må den registeransvarlige iht. artikkel 106 varsle den innmeldende konvensjonspart med anmodning om å rette opp feilen. Dersom den innmeldende konvensjonspart ikke etterkommer anmodningen, skal saken forelegges for det felles kontrollorgan i Strasbourg. Departementet foreslår her at den registrerte i slike tilfeller kan bringe saken inn for departementet som klagesak.

Erstatning

I henhold til konvensjonens artikkel 116 skal hver konvensjonspart ha ansvaret for enhver skade en person påføres som følge av bruk av det nasjonale dataregisteret SIS eller skaden skyldes en innmeldende konvensjonspart som har lagt inn feil opplysninger.

Det ble i høringsbrevet foreslått et objektivt erstatningsansvar for feilaktige registreringer i SIS, som omfatter både økonomisk og ikke-økonomisk tap (oppreisning).

Oslo politidistrikt og Kripos er noe skeptisk til at retten til erstatning skal være såvidt uforbeholden. Utlendingsdirektoratet anser det mer naturlig at erstatningssaker med tilknytning til artikkel 96 behandles av Utlendingsdirektoratet og ikke av Kripos.

Departementet opprettholder forslaget om at Kripos avgjør erstatningssaker i første instans, men man har også her endret forslaget dithen at krav om erstatning kan fremsettes enten for den registeransvarlige eller den myndighet som har truffet beslutning om registrering.

Departementet mener at de beste grunner taler for at erstatningsansvaret bør baseres på objektivt grunnlag. Dersom det først konstateres at det faktisk foreligger en feilaktig registrering, vil det gjerne være nærliggende at det er begått en feil fra de registrerende myndigheters side. I samsvar med Regjeringsadvokatens forslag er det gitt en nærmere beskrivelse av hvilke skader av ikke-økonomisk tap som kan kreves erstattet.

Et spørsmål som ikke ble kommentert i høringsbrevet, er forholdet mellom erstatningsreglene i SIS-loven og straffeprosessloven. Begge regelverkene vil kunne komme til anvendelse i de tilfellene der noen blir utsatt for tvangsinngrep på grunn av en feilregistrering i SIS. Vilkårene for å få tilkjent erstatning etter straffeprosessloven er strengere. På den annen side kan erstatningskrav etter straffeprosesslovens regler bringes inn for forhørsretten og den siktede vil som regel ha krav på advokatbistand. Departementet er kommet til at behandlingsreglene i straffeprosesslovens kapittel 31 kommer til anvendelse i de tilfellene der feilregistreringen har ført til at den registrerte blir siktet i en straffesak, samtidig som selve erstatningskravet behandles etter reglene i SIS-loven.

Klageadgang/klageorgan

Departementet foreslår å lovfeste en klageadgang til departementet over avgjørelser som Kripos fatter om innsyn, retting/sletting og erstatning. Klagen skal forelegges Datatilsynet for uttalelse før den avgjøres i saker om innsyn eller retting/sletting.

Få høringsinstanser hadde kommentarer til klageordningen. De som uttaler seg har noe ulike syn på forslaget.

Datatilsynets oppgaver

Konvensjonens artikkel 114 pålegger hvert medlemsland å utpeke et uavhengig kontrollorgan som skal føre kontroll med dataregisteret i den nasjonale delen av SIS. Artikkel 114 nr. 2 gir anvisning på at enhver person som er registrert skal ha rett til å anmode om at kontrollorganet kontrollerer opplysningene om ham eller henne i SIS, og den bruk som gjøres av opplysningene. I høringsnotatet gikk departementet inn for å legge kontrollfunksjonen til Datatilsynet.

Datatilsynet hadde innvendinger mot forslaget om å gjøre kontrolladgangen betinget av at klageadgan-

gen var uttømt, og tok også til orde for at tilsynet bør ha kompetanse til å gi pålegg som ledd i sin kontrollvirksomhet.

Departementet foreslår at Datatilsynet gis en generell kontrollfunksjon i forhold til SIS. Datatilsynet bør også kunne gi den registeransvarlige pålegg om behandling av opplysninger og innsyn i registeret. Departementet opprettholder således ikke forslaget i høringsbrevet om at Datatilsynets kontroll først skulle inntre etter at klageadgangen var uttømt. Når det spesielt gjelder innsynsreglene, foreslår departementet visse begrensninger i Datatilsynets kompetanse, ved at Datatilsynet ikke kan gi den registeransvarlige pålegg om å gi innsyn dersom den registeransvarlige finner at innsyn vil komme i strid med aktuell etterforskning, jf. § 23 i lovforslaget.

I henhold til personregisterloven kan Datatilsynets vedtak bringes inn for Justisdepartementet. En slik ordning kan være vanskelig å forene med kravet om uavhengig tilsyn. Departementet finner det på denne bakgrunn nødvendig å avskjære den adgangen til å klage over Datatilsynets avgjørelser som ellers ville følge av personregisterloven.

Hjemmel for forskrifter

Departementet foreslo i høringsbrevet en egen forskriftshjemmel med angivelse av de forhold det kan gis forskrifter om.

Enkelte høringsinstanser uttrykte skepsis til departementets forslag om bruk av forskriftsregulering.

Bl.a. på bakgrunn av dette har departementet omarbeidet forskriftsbestemmelsen og begrenset adgangen til å gi forskrifter på flere punkter. De forskriftshjemlene som nå gjenstår relaterer seg i all hovedsak til mer detaljerte spørsmål knyttet til saksbehandlingen og den praktiske gjennomføringen av lovens bestemmelser som det ikke er hensiktsmessig å regulere nærmere i loven.

6.4 Komiteens merknader

Komiteen er enig i at opprettelsen og drift av SIS blir regulert i lovs form. Komiteen støtter den endelige utformingen av loven som gir en mer samlet og oversiktlig lov, ved at flere av bestemmelsene i Schengenkonvensjonens del IV inkorporeres i loven enn opprinnelig foreslått.

Komiteen har merket seg at SIS-loven vil være en særlov som går foran personregisterlovens regler. Komiteen er fornøyd med at det legges stor vekt på å oppnå samsvar mellom reglene i SIS-loven og reglene i personregisterloven og forslaget til ny personopplysningslov.

Etter komiteens mening er det også meget viktig at man i § 10 slår fast at opplysninger i SIS-registeret ikke kan brukes til andre formål enn det de er registrert for.

Komiteen er enig i at SIRENE-funksjonen legges til Kripos i Oslo og at det slås fast i lovs form.

Komiteen mener for øvrig det er fornuftig at deler av det norske SIS-prosjektet gjennomføres i samarbeid med de andre nordiske land.

Komiteen har merket seg at all informasjon som ønskes registrert i SIS, skal legges inn av SIRENE. Komiteen synes det er hensiktsmessig at det i loven kun slås fast at registreringer i SIS må gjøres på grunnlag av beslutninger fattet av kompetent organ, og at reglene om saksbehandling og prosedyrer kan nedfelles i instruks eller forskrift.

Et overordnet mål er etter komiteens mening at de opplysninger som legges inn i det norske SIS er riktige og i samsvar med norsk lovgivning. Derfor vil komiteen, i likhet med departementet, påpeke nødvendigheten av en streng kvalitetskontroll for å unngå feil registreringer.

Komiteen har lagt merke til at flere av konvensjonens artikler gir mulighet for å gi supplerende opplysninger ved registrering i SIS, men at disse ikke skal formidles via SIS. Komiteen er enig med Regjeringen i at supplerende opplysninger som hentes fra politiregistre reguleres av strafferegistreringsloven.

Regjeringens opplegg for hvem som skal ha tilgang til opplysninger fra SIS gjennom direkte søk, synes etter komiteens mening veloverveid.

Komiteen er enig i at Datatilsynet skal kunne utføre sin kontrollfunksjon ved å kunne søke direkte i SIS fra SIRENEs lokaler, og at dette fastslås i § 22. Komiteen er også enig i Regjeringens vurderinger når det gjelder tollvesenet, og at det hjemles adgang til å utlevere opplysninger fra SIS til tollvesenet. I den forbindelse vil komiteen peke på det nære samarbeid tollvesenet allerede i dag har med Kripos, slik at det er grunn til å tro at en tilstrekkelig god informasjon vil kunne etableres mellom de to instanser når det gjelder SIS. At Justisdepartementet ved sin kontrollfunksjon av SIS også får direkte adgang til opplysninger i SIS, mener komiteen er en selvfølge.

Ut fra det forhold at opplysningene bare må brukes til de fastsatte formål, mener komiteen at Regjeringens angivelse av hvordan politiet skal kunne bruke SIS i forbindelse med etterforsknings- og etterretningsvirksomhet synes fornuftig. Komiteen merker seg også at det stilles strenge krav til de personer som gis bemyndigelse til å søke i SIS.

Komiteen deler dessuten Regjeringens endelige syn på at en eventuell utvidelse av de myndigheter som kan gis tilgang til SIS, må reguleres i lovs form.

Det er en selvfølge etter komiteens mening at de myndigheter som har direkte tilgang til SIS også skal kunne få utlevert opplysninger fra SIS. Tollvesenets og Kystvaktens muligheter til å få utlevert opplysninger fra SIS mener komiteen er velbegrunnet. Komiteen er videre enig i at Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) ikke får utlevert opplysninger fra SIS.

Komiteen er enig i at en eventuell utvidelse av organer som skal kunne få utlevert opplysninger fra SIS bare skal kunne gjøres ved lovendring.

Når det gjelder sletting av opplysninger i SIS, er komiteen enig i at man legger seg på de samme frister som angitt i Schengen-konvensjonen. Komiteen vil spesielt peke på at en nedkorting av de absolutte fristene vil kunne føre til at politiet får kortere tid på seg for å oppklare en sak. Det synes ut fra komiteens mening fornuftig at man i stedet legger opp til en tilføyelse i slettingsbestemmelsene som sier at den registreringsansvarlige får plikt til å sørge for at slettingsbehovet med jevne mellomrom blir vurdert.

Komiteen har merket seg at enhver som får adgang til opplysninger fra SIS har taushetsplikt som ledd i sitt arbeid eller tjenesteforhold.

Komiteen synes det er meget viktig at det er norske regler som legges til grunn når det bes om innsyn i den norske delen av SIS. Komiteen vil i den forbindelse påpeke at personregisterlovens § 7 i utgangspunktet gir alle rett til innsyn i opplysninger om dem selv som lagres eller bearbeides ved elektroniske hjelpemidler. Komiteen finner også grunn til å nevne at da SIS opprettes i offentlig regi, vil registeret i utgangspunktet falle inn under reglene i offentlighetsloven, men på grunn av den foreslåtte taushetsplikt vil innholdet i SIS i henhold til offentlighetslovens § 5a være unntatt offentlighet.

Komiteen er enig i at det legges opp til ikke å gi innsynsrett i de tilfeller som angår artikkel 109 nr. 2, bl.a. der det kan skade formålet med meldingen i SIS eller der vern av andres rettigheter tilsier det.

Komiteen mener at Regjeringens valg om å legge avgjørelsesmyndighet til Kripos i innsynssaker er riktig. Komiteen synes også at det er en god løsning at begjæringer om innsyn bør kunne framsettes både overfor Kripos og den myndighet som har besluttet registreringen. At Datatilsynet kan uttale seg der en avgjørelse klages videre til Justisdepartementet, synes komiteen også er fornuftig. Utlendingsdirektoratets rolle i forbindelse med artikkel 96-saker støttes også av komiteen.

Komiteen synes for øvrig det er hensiktsmessig at varslingsplikten fastsettes i forskrift eller instruks.

Komiteen deler Regjeringens syn at begjæringer om retting og sletting bør avgjøres av Kripos som registreringsansvarlig i samsvar med personregisterloven. Komiteen synes det er fornuftig, som det er lagt opp til for innsynsbegjæringer, at UDI og andre registreringsmyndigheter også kan motta denne type begjæringer.

Komiteen er tilfreds med de rutiner det legges opp til der feilaktige opplysninger er lagt inn av en konvensjonspart, jf. artikkel 110. Komiteen viser til at den registreringsansvarlige, Justisdepartementet og det felles kontrollorgan i Strasbourg, har viktige

roller i denne sammenheng. Komiteen legger vekt på at krav om retting, ved siden av innsynsretten, er en av de grunnleggende rettighetene den enkelte har for å beskytte seg mot feil som begås av den registerende myndighet.

Komiteen er enig i at Kripos avgjør erstatningssaker i første instans, og i tråd med det foregående viser komiteen til at krav om erstatning også kan fremmes for andre myndigheter som har truffet beslutning om registrering.

Komiteen deler synet på at erstatningsansvaret bør baseres på et objektivt grunnlag.

Komiteen er tilfreds med at det lovfestes en klageadgang til Justisdepartementet over avgjørelse som fattes av Kripos om innsyn, retting/sletting og erstatning. Komiteen mener Datatilsynets rolle i denne forbindelse er betryggende i forhold til personvernet og rettssikkerheten.

Komiteen er enig i at kontrollfunksjonen i forhold til SIS legges til Datatilsynet, og at Datatilsynet gis en generell kontrollfunksjon i denne forbindelse.

Komiteen støtter fullt ut Regjeringens syn om at Datatilsynet ikke kan gi den registreringsansvarlige pålegg om å gi innsyn hvis dette kommer i strid med den aktuelle politietterforskning.

For å opprettholde kravet om et uavhengig tilsyn, er komiteen av den mening at det er nødvendig å avskjære den adgangen som personregisterloven vanligvis gir til å anke Datatilsynets avgjørelse inn for Justisdepartementet.

Komiteen mener Regjeringen samlet sett har landet ned på en fornuftig balanse når det gjelder hvilke deler av SIS som reguleres gjennom lov og hvilke gjennom forskrifter og instruks.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, er av den oppfatning at Schengen informasjonssystem (SIS) er en uhyre viktig forutsetning for å kunne utføre en felles yttergrensekontroll og opprettholde et effektivt politisamarbeid i Schengen-området. Flertallet registrerer at informasjonssystemet siden det ble operativt i mars 1995, har gitt Schengen-landene mye større muligheter til å pågripe ettersøkte personer og tilbakeføre stjålne gjenstander.

Flertallet er også av den oppfatning at SIS kommer til å spille en viktig rolle i kampen mot den internasjonale organiserte kriminaliteten.

Flertallet er tilfreds med at det ved bruken av systemet legges stor vekt på personvernet, og flertallet er derfor spesielt fornøyd med at Regjeringen synes å prioritere dette høyt ved den norske tilretteleggingen for vår tilknytning til SIS.

Flertallet har med tilfredshet registrert at personvernensyn er presisert særskilt i lovens formålsbestemmelse. Ellers synes flertallet det er en god

løsning at lovens formålsbestemmelse knyttes til konvensjonens angivelse av vilkår for registrering.

Når det gjelder for hvilke formål opplysninger kan registreres, er flertallet enig i at det foreslås tre bestemmelser istedenfor én.

Flertallet er fornøyd med at vilkårene for registrering av de ulike type meldinger er godt beskrevet. Likeledes er flertallet fornøyd med at SIS-loven og utlendingsloven samsvarer med hverandre med hensyn til adgangen til å registrere utlendinger for nekting av innreise.

Komiteens medlem fra Senterpartiet tar til etterretning at Norge gjennom ratifikasjon av Schengenkonvensjonen må tilknytte seg SIS. Schengenkonvensjonen gir regler om hvilke opplysninger som kan registreres. Dette medlem vil derfor understreke at det er opp til de nasjonale myndigheter å avgjøre om det skal foretas registrering av opplysninger i den enkelte sak.

Dette medlem tar de øvrige lovendringer som er en nødvendig følge av Schengenkonvensjonen, til etterretning.

Dette medlem er ikke enig med flertallet i at personvern hensyn er godt nok ivaretatt. Tvert imot er det grunn til bekymring for at personvern- og rettssikkerhetshensyn ikke er godt nok ivaretatt i Schengensystemet.

7. ENDRING I STRAFFELOVEN

Straffeloven har ikke noe generelt forbud mot at det innledes straffeforfølgning i Norge for forhold som allerede er strafferettslig avgjort i et annet land. Utenlandske avgjørelser i straffesaker har m.a.o. som hovedregel ikke negativ rettskraft i Norge. Straffeloven § 12 a har imidlertid en bestemmelse om negativ rettskraft i saker hvor straffedommen er avsagt i nærmere bestemte land. I proposisjonen drøftes det om de gjeldende reglene oppfyller Schengenkonvensjonens krav. Departementet konkluderte i høringsbrevet med å foreslå at straffeloven § 12 a bør endres ved at det tas inn en henvisning til Schengensamarbeidet, på lignende måte som til de øvrige konvensjonene som omfattes av bestemmelsen, bl.a. gjennom henvisning til lov om overføring av domfelte.

Departementet foreslo videre at Norge erklærer at man ikke er bundet av artikkel 54, som er hovedregelen om negativ rettskraft i Schengenkonvensjonen, i de tilfellene som artikkel 55 nr. 1 a-c åpner for, dvs. bl.a. handlinger begått i Norge eller handlinger som krenker nasjonal sikkerhet eller like vesentlige interesser. Advokatforeningen gir uttrykk for at en endring gjør bestemmelsen uoversiktlig, og at formuleringen «nasjonal sikkerhet eller andre like vesentlige interesser» er så skjønnsmessig at den ikke bør tas direkte inn i den norske lovteksten. Troms og Finnmark statsad-

vokatembeter mener unntaket fra hovedregelen om negativ rettskraft bør omfatte handlinger som Norge ønsker å bekjempe bl.a. gjennom straffeforfølgning, men som enkelte andre land ikke prioriterer.

Departementet opprettholder forslaget om at første ledd i § 12 a får en henvisning til Schengensamarbeidet. Departementet antar for øvrig at de unntakene som er nevnt i artikkel 55 nr. 1, til en viss grad går lenger enn dagens regler i straffeloven § 12 a. Det gjelder enkelte handlinger som er en krenkelse av Norges sikkerhet eller andre like vesentlige interesser og handlingen er begått i utlandet av andre enn norske offentlige tjenestemenn. Departementet ser ingen grunn til at Norge ikke skal benytte seg av muligheten til å begrense forbudet mot straffeforfølgning mot slike forbrytelser.

Når det gjelder hvilke former for lovovertrødelse som for Norges del skal være omfattet av unntakene i artikkel 55 nr. 1, foreslår departementet at straffeloven kapittel 8 og 9 om henholdsvis forbrytelser mot statens selvstendighet og sikkerhet og forbrytelser mot Norges statsforfatning og statsoverhode, samt lov om forsvarshemmeligheter tas med i denne sammenheng. Det samme gjelder straffeloven kapittel 14 om allmennfarlige forbrytelser.

Komiteens merknader

Komiteen er enig i den foreslåtte endring i straffelovens § 12 a for å gi regler som hovedregel vil hindre straffeforfølgning i Norge av straffesaker som er avgjort i et annet Schengen-land, slik Schengenkonvensjonen krever.

Komiteen ser i likhet med Regjeringen ingen grunn til ikke å benytte seg av muligheten til å begrense forbudet mot straffeforfølgning av slike forbrytelser som nevnt i artikkel 55 nr. 1. Komiteen er således enig i at straffelovens kap. 8 og 9 om henholdsvis forbrytelser mot statens selvstendighet og sikkerhet og forbrytelser mot Norges statsforvaltning og statsoverhode, samt om forsvarshemmeligheter tas med i unntaksregelen. Komiteen har den samme oppfatning når det gjelder kap. 14 om allmennfarlige forbrytelser.

8. ENDRING I POLITILOVEN

Etter Schengenkonvensjonen artikkel 40 og 41 kan polititjenestemenn fra andre Schengen-land på visse, nærmere angitte vilkår fortsette observasjon og forfølgelse av en person som holdes under oppsikt og som er mistenkt for en straffbar handling som kan føre til utlevering inn på norsk territorium. Det er en forutsetning at det på forhånd er fremmet en anmodning om bistand til rette myndighet i dette landet. I særlige hastetilfeller kan polititjenestemannen fortsette observasjonen inne på det andre Schengen-landets territorium uten forhåndstillatelse. Vilråene for dette er at politiet i et Schengen-land har tatt opp forfølgelsen av

en person som er oppdaget på fersk gjerning i å begå eller medvirke til en straffbar handling som nevnt i nr. 4 i artikkelen, jf. art. 40. Ut fra Norges geografiske beliggenhet vil det i praksis bare være svensk og finsk politi som vil kunne nyttiggjøre seg forfølgelsesretten.

Landene skal ved undertegningen av konvensjonen avgi en erklæring hvor de fastsetter nærmere vilkår for hvordan andre Schengen-land, som de grenser mot, kan utøve sin rett til å fortsette en forfølgelse. Fra norsk side er det avgitt erklæring der det ikke legges tidsmessige eller geografiske begrensninger på forfølgelsesretten. Det forfølgende politi har adgang til å pågripe de forfulgte dersom presserende hensyn gjør det nødvendig. Forfølgelsen kan skje for alle overtredder som kan medføre utlevering.

Utgangspunktet i gjeldende norsk rett er at det eksklusivt tilligger norsk politi, eventuelt andre norske myndigheter å utøve myndighet i forhold til norske eller fremmede statsborgere på norsk territorium. I dag praktiseres i begrenset grad observasjon og forfølgelse på ferske spor over landegrensene mellom Norge, Sverige og Finland.

I St.prp. nr. 42 (1996-97) s. 31 ble det lagt til grunn at svenske og finske polititjenestemenns adgang til å pågripe en person som forfølges, kunne forankres i den adgang enhver har til å pågripe en mistenkt på fersk gjerning og ferske spor i henhold til straffeprosessloven § 176. Senere har bl.a. referansegruppen av jurister som bisto Regjeringen under forhandlingene med EU om Schengensamarbeidet, pekt på at norske myndigheter bør sørge for en ny og klar lovhjemmel bl.a. av hensyn til legalitetsprinsippet. Justisdepartementet er enig i dette.

Departementet foreslo i høringsbrevet en ny § 20 a i politiloven om at utenlandsk polititjenestemann kan fortsette observasjon og forfølgelse av, og om nødvendig anholde, en person som mistenkes for en straffbar handling som ellers kan begrunne utlevering inne på norsk territorium. Dette gjelder inntil norsk politimyndighet har overtatt ansvaret for observasjonen eller forfølgelsen eller krevd denne stanset, og bare så langt det følger av overenskomst med fremmed stat.

Selv om det er Schengenkonvensjonen som er den direkte foranledning til lovforslaget, antok man at det var mest hensiktsmessig å gi en generell hjemmel.

Med unntak av Nei til EU og KROM er samtlige høringsinstanser positive til forslaget om at observasjons- og forfølgelsesadgangen lovfestes. Flere av høringsinstansene har i sine uttalelser fremholdt nødvendigheten av at det fastsettes mer detaljerte retningslinjer for den praktiske gjennomføringen av observasjon og forfølgelse.

Etter Schengenkonvensjonen artikkel 40 og 41 kan utenlandsk polititjenestemann bære tjenestevåpen, men bruk er forbudt unntatt i nødverge. Noen instanser etterlyser nærmere presiseringer/føringer på

dette punktet, også når det gjelder anholdelsesadgangen.

Departementet er kommet til at den nye lovhjemmelen bør knyttes direkte til Schengensamarbeidet. Departementet har for øvrig etter høringen tilføyd et nytt annet ledd som regulerer de utenlandske polititjenestemennenes strafferettslige vern og strafferettslige ansvar under tjenesteutøvelse i Norge, jf. § 20 a.

Utenlandske polititjenestemenn vil ikke kunne utøve politimyndighet på linje med norske polititjenestemenn. Deres myndighetsutøvelse er saklig begrenset til at de kan fortsette allerede pågående observasjon og forfølgelse av en person mistenkt for en lovovertrødelse som kan medføre utlevering, og til i nødvendig grad å foreta en pågripelse. Norsk politi må, på selvstendig grunnlag, vurdere hvorvidt vilkårene for pågripelse foreligger etter norske rettsregler. Under observasjon eller forfølgelse av mistenkt person på norsk territorium vil den utenlandske polititjenestemannen være bundet av norsk lovgivning samt av Schengenkonvensjonen. Det vil bli fastsatt nærmere retningslinjer for den praktiske gjennomføringen av slike politioperasjoner ved gjensidige avtaler.

Etter Schengenkonvensjonen artikkel 40 kan utenlandske polititjenestemenn under utøvelse av observasjon bære tjenestevåpen med mindre den anmodende part uttrykkelig har motsatt seg dette. Under forfølgelse kan utenlandske polititjenestemenn alltid medbringe tjenestevåpen. Adgangen til å medbringe tjenestevåpen innebærer ingen adgang til bruk av tjenestevåpene unntatt i nødvergesituasjoner. Adgangen til våpenbruk er således klart begrenset i forhold til det som i dag gjelder for norsk politi.

Komiteens merknader

Med utgangspunkt i artikkel 40 og 41 i Schengenkonvensjonen mener komiteen at det er riktig å lage en ny og klar lovhjemmel i forhold til utenlandske polititjenestemenns virke på norsk jord, ikke minst av hensyn til legalitetsprinsippet.

Komiteen er enig i at den nye lovhjemmelen knyttes direkte til Schengensamarbeidet. Komiteen er fornøyd med at det slås fast at tillatelsen for utenlandske polititjenestemenns observasjon, forfølgelse og anholdelse av en person, kun gjelder til norsk politimyndighet har overtatt ansvaret for operasjonen, eller krevd den stanset. Komiteen mener også det er viktig at det i loven presiseres at tillatelsen gjelder bare så langt den følger internasjonal avtale innenfor Schengensamarbeidet.

Komiteen er også enig i at det tilføyes et nytt annet ledd i § 20 a som fastslår at utenlandske tjenestemenn som utfører tjenestehandlinger i tråd med gitt tillatelse, er å anse som offentlige tjenestemenn i forhold til straffelovens bestemmelser.

Komiteen påpeker at de utenlandske polititjenestemenn ikke skal kunne utøve politimyndighet på

like vilkår som norske polititjenestemenn. For komiteen er det viktig at deres myndighetsutøvelse er begrenset til å fortsette pågående observasjon og forfølgning av den aktuelle person, og norsk politi må selv vurdere om vilkårene for pågrepelse er i overensstemmelse med norsk lov.

Komiteen viser i den forbindelse til at Regjeringen i utgangspunktet la opp til at de utenlandske polititjenestemennenes adgang til å pågripe personer kunne hjemles i den adgang enhver har til å gripe en mistenkt på fersk gjerning i henhold til straffeprosessloven § 176. Når det gis en egen bestemmelse om dette, er det først og fremst fordi man ønsker en tydeligere hjemmel for disse tilfellene, ikke fordi man har ønsket å gi videre fullmakter til de utenlandske polititjenestemennene.

Komiteen legger stor vekt på at utenlandske tjenestemenns utførelse av tjeneste på norsk territorium er bundet både av norsk lovgivning og Schengenkonvensjonen, og at de må rette seg etter de pålegg som gis av den aktuelle norske myndighet.

Komiteen viser til at i praksis vil det være tjenestemenn fra Sverige og Finland som vil nyttiggjøre seg forfølgelsesretten.

Komiteen har merket seg at utenlandske polititjenestemenns tillatelse til å bære tjenestevåpen under oppdrag i Norge ikke innebærer bruk av tjenestevåpen hvis det ikke foreligger nødsituasjoner.

Komiteens medlem fra Senterpartiet har merket seg at Schengenkonvensjonen artikkel 40 nr. 3 bokstav d åpner for at polititjenestemenn kan bære våpen under observasjon, men at den enkelte nasjonalstat kan reservere seg mot dette. Spørsmålet om bevæpning av polititjenestemenn er et prinsipielt viktig spørsmål. Det er derfor ikke ønskelig at praktiske problemer for polititjenestemenn i Schengenland skal føre til at Norge fraviker dette prinsippet. Dette medlem mener derfor at det fra norsk hold bør tas forbehold på dette punkt. Dette medlem tar til etterretning at det er flertall for denne bestemmelsen, men vil understreke betydningen av at det foretas en vurdering av denne lovendringen når den har fungert noen tid.

Dette medlem er av den oppfatning at det ikke burde vært avgitt en erklæring om at det fra norsk side ikke vil legges tidsmessige eller geografiske begrensninger på forfølgelsesretten, eller på det forfølgende politis adgang til å pågripe den forfulgte og at forfølgelsen kan skje for alle overtredelser som kan

medføre utlevering. I den forbindelse vil dette medlem vise til Nei til EUs uttalelse side 92 i proposisjonen der det pekes på at

«det er vektige grunner mot å gi utenlandsk politi større mulighet til å operere på norsk jord. Et kjenne-tegn ved en suveren stat er at den har kontroll med egne grenser og eget territorium. Schengenavtalen vil fjerne retten til å utføre alminnelig personkontroll ved grensene, og svekke norsk suverenitet.»

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til at Norge reserverer seg mot at utenlandsk politi kan være bevæpnet under observasjon i Norge, jf. artikkel 40 nr. 3 bokstav d i Schengenkonvensjonen.»

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en evaluering av lovendringen om å tillate at utenlandsk politi skal kunne være bevæpnet under forfølgelse og observasjon i Norge.»

9. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

9.1 Sammendrag

Innledning

I proposisjonen gis så langt mulig en oversikt over de økonomiske og administrative konsekvenser av norsk tilslutning til Schengensamarbeidet. I siste del av kapittelet er det foretatt en foreløpig beregning av kostnadene i forbindelse med Schengen-implementeringen fordelt på budsjettårene 1999-2003, se tabellene nedenfor. Det er i denne beregningen forutsatt oppstart i oktober 2000. Det vil for øvrig kunne realiseres et innsparingspotensiale i størrelsesorden opp mot kr 1 000 000 som følge av bortfall av grensekontroll på indre grenser.

Departementet tar flere forbehold i forhold til de økonomiske og administrative konsekvensene som presenteres. Arbeidet i Schengen implementeringsprosjektet er ikke avsluttet. Det har ikke vært mulig så langt å utrede og kostnadsfeste alle utgifter i detalj. I flere sammenhenger er kostnadene avhengig av beslutninger som ikke er tatt.

Økonomiske konsekvenser - oppsummering

Investeringer og økte driftskostnader knyttet til politiets kontroll første driftsår og etterfølgende år:

:

	Første driftsår		Andre driftsår	
	Investering	Drift	Investering	Drift
Lufthavner	11 800	33 000		29 000
Sjøhavner	27 700	20 400	3 800	20 500
Grense Russland	7 300	3 800		3 900
SIS	51 800	15 000	30 400	19 200
Schengen prosj.		5 000		5 000
Overordnet ledelse	2 000	2 000		
Fellesskapskostnader	3 000	3 000		
Reisekostnader		3 500		3 500
Informasjon			5 000	
Overgangskostnader			5 000	
Investering	103 600		44 200	
Drift		80 700		86 100
Totalt Justisdepartementet		184 300		130 300

Tall i 1 000 kroner

Investeringer og økte driftskostnader knyttet til departementer utenfor justissektoren første driftsår og etterfølgende år:

	Første driftsår		Andre driftsår	
	Investering	Drift	Investering	Drift
DU	14 500	33 200		33 200
FD	67 200	28 000	3 900	28 900
SF	27 300	5 000		5 000
KRD	1 400	8 000		8 000
Totalt Justisdepartementet	110 400	74 200	3 900	75 100

Tall i 1 000 kroner

9.2 Komiteens merknader

Komiteen forutsetter at Justisdepartementet ved fremleggelsen av statsbudsjettet for år 2000, vil komme med sikrere prognoser for de økonomiske og administrative konsekvenser i forbindelse med Norges tilknytning til Schengensamarbeidet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil peke på at oversikten over de økonomiske konsekvensene dessverre ikke forelå da Stortinget behandlet norsk ratifisering av Schengenkonvensjonen.

Dette medlem tar de økonomiske og administrative konsekvenser til etterretning.

10. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen foreta en evaluering av anvendelsen av begrepet «offentlig orden», jf. utlendingsloven § 27 bokstav j etter to år.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen ta initiativ til at Norge reserverer seg mot at utenlandsk politi kan være bevæpnet under observasjon i Norge, jf. artikkel 40 nr. 3 bokstav d i Schengenkonvensjonen.

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en evaluering av lovendringen om å tillate at utenlandsk politi skal kunne være bevæpnet under forfølgelse og observasjon i Norge.

11. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til proposisjonen og rår Odels-tinget til å gjøre følgende

vedtak til lover:

A.

Vedtak til lov

om Schengen informasjonssystem (SIS).

§ 1 Formål og definisjon

Formålet med denne loven er å regulere behandlingen i Norge av opplysninger innenfor Schengen informasjonssystem (SIS), herunder å ivareta hensynet til personvern.

SIS er et informasjonssystem knyttet til Schengensamarbeidet. Systemet består av en nasjonal del for hver stat og en felles støttefunksjon for de statene som deltar i Schengensamarbeidet.

Informasjonssystemet gir mulighet for registrering av personopplysninger og opplysninger om gjenstander innenfor de formål som følger av denne loven §§ 7 til 9. De offentlige myndighetene som er angitt i §§ 12 og 13, har adgang til registrerte opplysninger for å ivareta disse formålene.

§ 2 Ansvar for registeret. SIRENE

Kriminalpolitisen (SIRENE) skal føre et register som er den norske delen av SIS. Registeret skal være tilsluttet den sentrale enheten av SIS. Kriminalpolitisen er registeransvarlig for opplysninger om personer og gjenstander i registeret, og skal bl.a. sørge for at opplysninger som legges inn av norske myndigheter i SIS, er korrekte, oppdaterte og registrert på lovlig måte.

§ 3 Informasjonssikkerhet

Den registeransvarlige og databehandleren skal gjennom planlagte og systematiske tiltak sørge for tilfredsstillende informasjonssikkerhet med hensyn til konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet ved behandling av personopplysninger i SIS.

For å oppnå tilfredsstillende informasjonssikkerhet skal informasjonssystemet og sikkerhetstiltakene dokumenteres. Dokumentasjon skal være tilgjengelig for medarbeiderne hos den registeransvarlige og databehandleren. Dokumentasjonen skal også være tilgjengelig for Datatilsynet. De ansatte i Datatilsynet eller andre som utfører tjeneste for tilsynsmyndigheten, skal hindre at uvedkommende får tilgang til opplysninger om sikkerhetstiltakene.

Dersom den registeransvarlige gir andre tilgang til personopplysninger, som f.eks. en databehandler eller andre som utfører oppdrag i tilknytning til informa-

sjonssystemet, skal den registeransvarlige påse at disse oppfyller kravene i første og annet ledd.

§ 4 Internkontroll

Den registeransvarlige skal etablere og holde vedlike planlagte og systematiske tiltak som er nødvendige for å oppfylle kravene i eller i medhold av denne loven.

Den registeransvarlige skal dokumentere tiltakene. Dokumentasjonen skal også gjøres tilgjengelig for medarbeiderne hos den registeransvarlige og dennes databehandler.

§ 5 Generelle vilkår for registrering

Det kan bare registreres opplysninger som nevnt i § 6 når det er nødvendig for å oppnå et av formålene som nevnt i §§ 7 til 9 og den konkrete sakens betydning tilsier at opplysningene bør registreres.

Registreringen av opplysningene må være besluttet av kompetent myndighet før meldingen kontrolleres og legges inn av den registeransvarlige.

Ved registrering av melding med anmodning om pågrepelse, jf. § 7 nr. 1, skal det kontrolleres om den nasjonale lovgivningen hos de konvensjonspartene som anmodningen rettes til, gir hjemmel for pågrepelse.

§ 6 Opplysninger som kan registreres

Om personer kan det bare registreres

- a) etternavn og fornavn, med henvisning til eventuelt særskilt registrert aliasnavn
- b) særlige fysiske kjennetegn av objektiv og uforanderlig art
- c) første bokstav i andre fornavn
- d) fødselsdato og fødested
- e) kjønn
- f) statsborgerskap
- g) angivelse av om vedkommende er bevæpnet
- h) angivelse av om vedkommende anses som voldelig
- i) begrunnelse for meldingen
- j) hvilke tiltak som skal iverksettes.

Det kan også registreres opplysninger om følgende gjenstander:

- a) stjalne eller på annen måte forsvunne motorkjøretøyer med et sylindervolum på over 50 ccm
- b) stjalne eller på annen måte forsvunne tilhengere og campingvogner med en egenvekt på over 750 kg
- c) stjalne eller på annen måte forsvunne skytevåpen
- d) stjalne eller på annen måte forsvunne blankodokumenter
- e) stjalne eller på annen måte forsvunne legitimasjonsdokumenter (pass, identitetskort, førerkort)
- f) pengesedler (med registrerte nummer).

§ 7 Vilkår for å registrere opplysninger om personer

Det er adgang til å registrere

1. opplysninger om personer som ettersøkes med henblikk på pågrepelse og utlevering
2. opplysninger om personer som ikke skal gis tillatelse til innreise fordi
 - a) det i forbindelse med utvisning etter utlendingsloven § 29 første ledd bokstav a er truffet vedtak om innreiseforbud, og vedtaket fortsatt er gjeldende, eller
 - b) det i forbindelse med utvisning etter utlendingsloven § 29 første ledd bokstav b, c eller d er truffet vedtak om innreiseforbud som fortsatt er gjeldende, og som bygger på at vedkommendes opphold i Norge kan utgjøre en fare for den offentlige orden eller sikkerhet eller statens sikkerhet.
3. opplysninger om personer som er savnet eller som av hensyn til sin egen sikkerhet eller for å forebygge farer må bringes midlertidig i forvaring
4. opplysninger om vitner, personer som er innstevnet for en domstol for egne handlinger i en straffesak eller om personer som vil få forkynt straffedom, eller innkalles til soning av frihetsstraff, for å få kjennskap til oppholdssted eller bopel.

§ 8 Vilkår for å registrere opplysninger om personer og kjøretøyer med henblikk på observasjon eller målrettet kontroll

Det er adgang til å registrere opplysninger om personer eller kjøretøyer med henblikk på observasjon eller målrettet kontroll

1. for å bekjempe straffbare handlinger og forebygge trusler mot den offentlige sikkerhet
 - a) når det foreligger konkrete holdepunkter for å anta at vedkommende person planlegger å begå eller begår et større antall og særdeles alvorlige straffbare handlinger, eller
 - b) når det ut fra en samlet vurdering av vedkommende person, særlig på grunnlag av tidligere begåtte straffbare handlinger, må antas at vedkommende også i fremtiden vil begå særdeles alvorlige straffbare handlinger.
2. når det foreligger konkrete holdepunkter for å anta at opplysninger om tilholdssted, reiserute, bestemmelsessted, passasjerer, medbrakte gjenstander eller omstendigheter knyttet til gjenfinning av personen eller kjøretøyet er nødvendig for å forebygge en alvorlig trussel fra vedkommende persons side eller andre alvorlige trusler mot statens indre eller ytre sikkerhet.

§ 9 Vilkår for å registrere opplysninger om gjenstander

Det er adgang til å registrere opplysninger om gjenstander som ettersøkes for beslag eller som bevis i en straffesak.

§ 10 Begrenset adgang til å benytte opplysningene for andre formål

Opplysningene som er registrert i SIS, kan ikke benyttes til andre formål enn det som er fastsatt for den enkelte registrering i henhold til §§ 7 til 9.

Uten hinder av første ledd kan man benytte opplysninger til et annet formål som nevnt i §§ 7 til 9 når det er nødvendig for å forebygge

- a) en overhengende fare for den offentlige orden og sikkerhet,
 - b) en alvorlig trussel mot rikets sikkerhet, eller
 - c) en alvorlig straffbar handling,
- og det er innhentet tillatelse fra den staten som har lagt inn opplysningene.

§ 11 Overføring av opplysninger som ikke formidles via SIS

Overføring av supplerende opplysninger som ikke formidles via SIS og som hentes fra andre politiregistre, reguleres av strafferegistreringsloven og personregisterloven.

§ 12 Tilgang til SIS/bemyndigelse

Følgende myndigheter har tilgang (rett til direkte søk) til SIS:

- a) politimyndighet når den utøver grensek kontroll og annen kontroll
- b) utlendingsmyndighet med ansvar for behandling av visumsøknader, behandling av tillatelser til opphold, og ellers ved håndheving av utlendingsloven med hensyn til de opplysninger som er lagt inn i medhold av § 7 nr. 2 for å gjennomføre bestemmelsene om personbevegelse i konvensjonen om gjennomføring av Schengenavtalen.

Tilgang til registeret skal kun gis til personer som har fått særskilt bemyndigelse. Brukerne kan bare søke etter de opplysninger som er nødvendige for å ivareta deres oppgaver.

§ 13 Utlevering av opplysninger fra SIS

Opplysninger om personer og gjenstander kan etter begjæring utleveres fra registeret til:

- a) politi- og tollmyndighet samt Kystvakten når den utøver grensek kontroll
- b) politi- og tollmyndighet når den foretar annen kontroll enn grensek kontroll, samt Kystvakten når den utøver oppgaver som ellers er tillagt politi- og tollmyndighet
- c) utlendingsmyndighet i saker som nevnt i § 12 første ledd bokstav b

- d) departementet i forbindelse med utøvelse av overordnet myndighet.

Det kan bare utleveres opplysninger som er nødvendig for å ivareta mottakerens oppgaver.

§ 14 Taushetsplikt

Enhver som under utøvelse av tjeneste eller arbeid får adgang eller kjennskap til opplysninger fra SIS, plikter å hindre at uvedkommende får kjennskap til disse.

Forvaltningsloven §§ 13 - 13 d gjelder ikke.

§ 15 Innsyn

Den registrerte har rett til å få opplyst hvilke opplysninger om seg selv som er registrert i SIS.

Den registrerte kan ikke få innsyn i opplysninger dersom det kan skade gjennomføringen av det tiltaket det er anmodet om, eller dersom vernet av andre personer tilsier det. Innsyn skal alltid nektes i det tidsrommet det er anmodet om observasjon.

Begjæring om innsyn fremsettes for den registeransvarlige eller den myndighet som har besluttet registrering, men avgjøres av den registeransvarlige. Dersom meldingen det begjæres innsyn i, er lagt inn av en annen konvensjonspart, plikter den registeransvarlige å gi denne konvensjonsparten anledning til å uttale seg før innsyn gis.

§ 16 Retting og sletting av uriktige opplysninger

Den registrerte kan kreve rettet uriktige eller ufullstendige opplysninger om seg selv eller få slettet opplysninger beheftet med rettslige feil. Det samme gjelder opplysninger det ikke er adgang til å registrere.

Dersom det er registrert opplysninger som er uriktige, ufullstendige eller som det ikke er adgang til å registrere, skal den registeransvarlige på begjæring av den registrerte eller av eget tiltak sørge for at opplysningene rettes, suppleres eller slettes.

Den registeransvarlige skal så vidt mulig sørge for at feilen ikke får betydning for den registrerte, f.eks. ved å varsle mottakere av utleverte opplysninger.

Dersom registrerte opplysninger som nevnt i annet ledd er lagt inn av en annen konvensjonspart, skal den registeransvarlige uten opphold underrette denne konvensjonsparten med anmodning om å rette, supplere eller slette opplysningene. Dersom anmodningen ikke blir etterkommet, kan den registrerte bringe saken inn for departementet som klagesak.

Begjæring om retting eller sletting fremsettes for den registeransvarlige eller den myndighet som har besluttet registrering, men avgjøres av den registeransvarlige.

§ 17 Krav til behandling av begjæring om innsyn, retting eller sletting

Begjæring om innsyn eller om retting og sletting skal besvares skriftlig uten ugrunnet opphold og senest innen 30 dager fra den dagen henvendelsen kom inn.

Dersom særlige forhold gjør det umulig å svare på henvendelsen innen 30 dager, kan gjennomføringen utsettes inntil det er mulig å gi svar. Det skal i så fall gis et foreløpig svar med angivelse av sannsynlig tidspunkt for når svar kan gis.

Den registrerte kan pålegges å legge frem en skriftlig og undertegnet begjæring.

§ 18 Erstatning

En person har krav på erstatning for skade som er påført som følge av at opplysninger er registrert eller brukt i strid med reglene for behandling av opplysninger i SIS. Dette gjelder uten hensyn til om det er utvist skyld av den registeransvarlige eller dennes databehandler eller av noen annen som har truffet beslutning eller lagt inn melding om registrering.

Erstatningen skal svare til det økonomiske tap som den registrerte er påført ved den ulovlige registreringen eller bruken av opplysningene. Erstatningen kan også omfatte erstatning for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art (oppreisning) i den utstrekning dette finnes rimelig.

Krav om erstatning fremsettes for den registeransvarlige eller den myndighet som har besluttet registrering, men behandles av den registeransvarlige. Krav om erstatning må fremsettes senest ett år etter at den skadelidte er blitt kjent med registreringen. Når krav fremsettes etter at en person har vært siktet i en straffesak, gjelder likevel behandlingsreglene i straffeprosessloven kapittel 31. Straffeprosessloven § 444, § 445 og § 446 gjelder ikke for krav om erstatning etter bestemmelsen her.

§ 19 Klageadgang

Den registrerte kan påklage avgjørelse om innsyn, retting eller sletting og erstatning til departementet.

Ved klagebehandling i saker som gjelder innsyn, retting eller sletting, skal departementet forelegge saken for Datatilsynet til uttalelse før klagesaken avgjøres.

Forvaltningsloven kapittel VI gjelder tilsvarende så langt det passer.

§ 20 Sletting

Opplysninger om personer eller gjenstander som er lagt inn av den registeransvarlige, skal ikke oppbevares lenger enn det som er nødvendig for formålet med registreringen.

Opplysninger som er registrert i medhold av § 7, skal den registeransvarlige senest tre år etter registreringen ta stilling til om det er nødvendig å oppbevare.

Opplysninger som er registrert i medhold av § 8, skal den registeransvarlige senest ett år etter registreringen ta stilling til om det er nødvendig å oppbevare.

Hvis oppbevaringen forlenges, gjelder tilsvarende frister som nevnt i annet og tredje ledd for den forlengede registreringen.

Opplysninger om legitimasjonsdokumenter og pengesedler som er registrert i medhold av § 9, skal ikke oppbevares lenger enn fem år.

Opplysninger om motorkjøretøyer, tilhengere og campingvogner som er registrert i medhold av § 9, skal ikke oppbevares lenger enn tre år.

Andre opplysninger enn de som er omhandlet i annet, tredje, femte og sjette ledd kan ikke oppbevares lenger enn ti år.

Den registeransvarlige skal etablere rutiner for å sikre at behovet for å slette opplysninger blir jevnlig vurdert.

§ 21 Datatilsynets oppgaver

Datatilsynet skal kontrollere at loven og forskrifter gitt i medhold av loven blir fulgt, og at feil eller mangler blir rettet.

Datatilsynet kan etter begjæring fra den registrerte kontrollere om opplysningene om vedkommende i SIS er riktige, og om opplysningene er registrert og brukt i samsvar med denne loven. Dersom opplysningene er lagt inn i systemet av en annen konvensjonspart, skal kontrollen foretas i samråd med denne konvensjonspartens kontrollorgan.

§ 22 Datatilsynets tilgang til opplysninger

Datatilsynet kan kreve de opplysningene som trengs for å gjennomføre sine oppgaver.

Datatilsynet kan som ledd i sin kontroll med at lovens regler etterleves kreve adgang til de steder der personopplysningene behandles og der det finnes hjelpemidler for behandlingen. Tilsynet kan gjennomføre de prøver eller kontroller som det mener er nødvendige og kreve bistand fra personalet på stedet i den grad dette må til for å få utført prøvene eller kontrollene.

Rett til å kreve opplysninger eller tilgang til lokaler og hjelpemidler i henhold til første og annet ledd er ikke begrenset av bestemmelser om taushetsplikt.

§ 23 Pålegg om endring eller opphør av ulovlige handlinger

Datatilsynet kan gi den registeransvarlige pålegg om at behandling av opplysninger i strid med denne loven skal opphøre eller stille vilkår som må oppfylles for at behandlingen skal være i samsvar med loven. Datatilsynet kan likevel ikke gi innsyn i opplysninger

som er registrert etter § 7 nr. 1 eller § 8 når den registeransvarlige avslår å gi innsyn under henvisning til § 15 annet ledd.

Datatilsynets vedtak etter første ledd kan ikke påklages.

§ 24 Særregler om meldinger lagt inn av en annen konvensjonspart

Dersom Datatilsynets pålegg eller vedtak truffet av departementet gjelder en melding som er lagt inn av en annen konvensjonspart, skal den registeransvarlige oversende avgjørelsen til denne konvensjonsparten med anmodning om fullbyrdelse.

Den registeransvarlige skal fullbyrde endelige avgjørelser truffet av andre konvensjonsparters myndigheter som gjelder meldinger lagt inn av norske myndigheter.

§ 25 Forskrifter

Kongen kan gi forskrifter om:

- beslutningskompetanse og saksbehandlingsregler, jf. § 5
- bemyndigelse av personell som skal ha tilgang til registeret, jf. § 12
- saksbehandlingsregler, jf. §§ 14 - 20 og 24
- informasjonssikkerheten, herunder bl.a. om organisatoriske og tekniske sikkerhetstiltak, jf. § 3
- gjennomføring av internkontroll, jf. § 4.

§ 26 Geografisk virkeområde

Denne loven gjelder ikke for Svalbard.

§ 27 Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

B.

Vedtak til lov

om endringer i utlendingsloven og i enkelte andre lover som følge av Schengensamarbeidet.

I.

I lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) gjøres følgende endringer:

§ 6 annet ledd annet og tredje punktum skal lyde:

Opphold i annet *land som deltar i Schengensamarbeidet* likestilles med opphold i riket. Kongen kan ved forskrift gi *regler om opphold ut over tre måneder der dette følger av internasjonal avtale og nærmere regler om beregning av oppholdstid.*

§ 17 første ledd ny bokstav e skal lyde:

- e) *kan kreves mottatt av et annet land som deltar i samarbeidet i henhold til Dublinkonvensjonen 15. juni 1990,*

Nåværende bokstav e blir bokstav f.

§ 17 annet ledd skal lyde:

Adgangen til å returnere flyktning til annen stat i medhold av første ledd bokstav c, d og e skal ikke benyttes dersom flyktningen har en tilknytning til riket som gjør at Norge er nærmest til å gi flyktningen beskyttelse.

§ 23 skal lyde:

§ 23 Grensepassering og grensekontroll

Enhver som kommer til riket, skal straks melde seg for passkontrollen eller nærmeste politimyndighet. *Enhver som reiser fra riket, er underlagt utreisekontroll og skal ved utreisen melde seg for passkontrollen eller nærmeste politimyndighet.* Unntak gjelder ved passering av indre Schengen-grense, og ellers når departementet bestemmer.

Inn- og utreise skal skje over godkjente grenseovergangssteder dersom ikke annet er bestemt. Departementet avgjør hvor det skal være godkjente grenseovergangssteder. *Uten hinder av denne lov kan indre Schengen-grense passeres hvor som helst.* Tollovgivningen gjelder ved passering av indre grense.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om inn- og utreisekontroll og om unntak fra bestemmelsene i første og annet ledd om passering av indre Schengen-grense. Kongen kan ved forskrift også gi politiet myndighet til å foreta innkreving av pass og andre reisedokumenter fra utlending før innreisen til riket samt pålegge fører av skip eller luftfartøy å kontrollere at reisende har gyldig reisedokument.

§ 25 skal lyde:

§ 25 Visum

Utlending må ha visum for å kunne reise inn i riket med mindre Kongen ved forskrift har gjort unntak fra visumkravet. *Utlending som har oppholdstillatelse utstedt av et land som deltar i Schengensamarbeidet, er unntatt fra visumplikt. Med oppholdstillatelse menes her tillatelse av en hvilken som helst art som gir rett til opphold på utstederlandets territorium. Utlending som har midlertidig oppholdstillatelse utstedt av et land som deltar i Schengensamarbeidet med sikte på behandling av en søknad om asyl eller opphold, må for å være unntatt fra visumplikten i tillegg ha reisedokument utstedt av det land som har utstedt oppholdstillatelsen.*

Visum utstedt av land som deltar i Schengensamarbeidet er gyldig for innreise og opphold i riket i den angitte tidsperiode, når dette fremgår av visumet.

Kongen kan ved forskrift gi regler om plikt til å ha lufthavntransittvisum.

Visum gis ved påtegning i pass eller annet legitimasjonspapir eller ved særskilt dokument, etter nærmere regler fastsatt av Kongen, som også gir regler om fremgangsmåten ved søknad.

Visum for besøk gis for en innreise og for opphold av bestemt varighet inntil tre måneder. Ved særlig behov kan slikt besøksvisum gis med gyldighet for flere innreiser. Kongen kan gi nærmere regler om behandlingen av søknader om besøksvisum.

Søknad om visum avgjøres av Utlendingsdirektoratet. Myndighet til å avgjøre søknad om besøksvisum og lufthavntransittvisum kan også legges til utenriks-tjenesten. *Kongen kan gi nærmere regler ved forskrift.*

§ 27 første ledd bokstav c skal lyde:

- c) *som mangler slik tillatelse som er nødvendig etter kapittel 2 eller ikke kan sannsynliggjøre det oppgitte formålet med oppholdet,*

§ 27 første ledd bokstav i og j skal lyde:

- i) *som er innmeldt i Schengen informasjonssystem (SIS) med henblikk på ikke å tillate innreise,*
j) *når det er nødvendig av hensyn til Norges eller annet Schengen-lands nasjonale sikkerhet, offentlige orden eller internasjonale forbindelser.*

§ 27 nytt fjerde ledd skal lyde:

Kongen kan ved forskrift gi regler om unntak fra bestemmelsene i første ledd for innehaver av visum eller oppholdstillatelse utstedt av land som deltar i Schengensamarbeidet. Med oppholdstillatelse menes her tillatelse som nevnt i § 34a første ledd.

§ 31 første ledd første punktum skal lyde:

Vedtak om bortvisning etter § 27 første ledd bokstav a til i treffes av politimesteren eller den politimesteren bemyndiger.

Ny § 34a skal lyde:

§ 34a Oversending av opplysninger

I den utstrekning Norge er forpliktet til det som deltaker i Schengensamarbeidet og samarbeidet i henhold til Dublinkonvensjonen 15. juni 1990, kan utlendingsmyndighetene uten hinder av taushetsplikt oversende opplysninger om enkeltpersoner til myndighetene i land som deltar i slikt samarbeid, som ledd i eller til bruk ved behandling av sak om visum, asyl eller oppholdstillatelse. Med oppholdstillatelse menes i denne paragrafen tillatelse av en hvilken som helst art som er utstedt av et land som deltar i Schengensamarbeidet og som gir rett til opphold på dets territorium. Midlertidig tillatelse til opphold med sik-

te på behandling av en søknad om asyl eller oppholdstillatelse omfattes likevel ikke.

Kongen kan ved forskrift gi nærmere regler om hvilke forhold det kan opplyses om og vilkår som må være oppfylt før oversending kan finne sted.

§ 45 første ledd bokstav b og c skal lyde:

- b) at føreren av luftfartøy som kommer fra eller går til utlandet, skal gi politiet fortegnelse over reisen- de og mannskap,
- c) at føreren av skip som passerer grensen på vei til eller fra norsk havn, skal gi politiet fortegnelse over reisende og mannskap,

Nåværende bokstav c til g blir bokstav d til h.

§ 46 tredje ledd skal lyde:

Når utlending som er kommet med skip eller luftfartøy, eller som er brakt til riket av transportør som utfører yrkesmessig landtransport av personer, blir bortvist etter §§ 27, 28 eller 57, plikter transportmid- delets eier eller leier, og på dennes vegne dets fører eller agent i riket, enten å ta utlendingen om bord igjen, på annen måte bringe utlendingen ut av riket, eller å dekke utgifter som måtte bli påført det offentlige ved at utlendingen føres ut. På samme måte foreligger plikt til å ta om bord og dekke utgifter til eskorte av utlendingen ut av riket når politiet finner dette nød- vendig.

§ 46 nytt sjettede ledd skal lyde:

Ansvar etter tredje og femte ledd gjelder ikke ved innreise over indre Schengen-grense.

§ 47 nytt tredje ledd skal lyde:

Med bøter eller med fengsel inntil tre år straffes den som

- a) *i vinnings hensikt hjelper utlending til ulovlig opphold i riket eller i annet land som deltar i Schengensamarbeidet; eller*
- b) *i vinnings hensikt hjelper utlending til ulovlig å reise inn i riket eller i annet land som deltar i Schengensamarbeidet.*

Nåværende tredje til sjettede ledd blir nye fjerde til syvende ledd.

II.

I Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10 gjøres følgende endringer:

Innledningen i § 12a første ledd skal lyde:

Når det overfor en person er avsagt endelig dom som går inn under

1. lov 20. juli 1991 nr. 67 om overføring av domfelte

2. lov 25. mars 1977 nr. 22 om overføring av straffeforfølgning fra eller til annet europeisk land eller
3. internasjonal avtale innenfor Schengensamarbei- det

kan ikke straffesak reises eller straffedom avsies her i riket for samme straffbare forhold, såfremt

Innledningen i § 12a andre ledd skal lyde:

Med mindre strafforfølgningen i domslandet skjedd etter begjæring av norske myndigheter, gjelder første ledd ikke for saker som nevnt i første ledd nr. 1 og 2

§ 12a nytt tredje ledd skal lyde:

Med mindre strafforfølgningen i domslandet skjedd etter begjæring av norske myndigheter, gjelder første ledd ikke for saker som nevnt i første ledd nr. 3, når

- a) *den handlingen som lå til grunn for den utenland- ske dommen, helt eller delvis ble begått i Norge. Ble handlingen bare delvis begått i Norge, gjelder unntaket likevel ikke dersom handlingen delvis ble begått på territoriet til konvensjonsparten der dommen ble avsagt;*
- b) *den handlingen som lå til grunn for den utenland- ske dommen, er straffbar i Norge etter kapittel 8, 9 eller 14 i denne loven eller etter lov 18. august 1914 nr. 3 om forsvarshemmeligheter; eller*
- c) *den handlingen som lå til grunn for den utenland- ske dommen, ble begått av en norsk tjenestemann, og var et brudd på vedkommendes tjenesteplikter.*

III.

I lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lov- brytere m.v. gjøres følgende endringer:

§ 5 nr. 1 nytt andre punktum skal lyde:

Kongen kan inngå overenskomst med fremmed stat om at bestemte typer lovbrudd ikke skal anses som politiske.

§ 9 nytt andre punktum skal lyde:

Med hensyn til avbrytelse av foreldelsesfristen er det den anmodende stats bestemmelser som kommer til anvendelse dersom utleveringsbegjæringen er fremmet av en stat som deltar i Schengensamarbeidet.

Ny § 17a skal lyde:

1. *Hvis den som begjæres utlevert av en stat som deltar i Schengensamarbeidet har samtykket i utleve- ring og samtykket ikke senere er kalt tilbake, kan utleveringsbegjæringen behandles og avgjøres av den stedlige statsadvokat. Utlevering skal skje hvis vilkårene i loven er oppfylt og det ikke fore- ligger forhold som tilsier at begjæringen bør av-*

slås. Finner statsadvokaten at begjæringen må avslås, eller det er tvil om utleveringsbegjæringen skal etterkommes, eller det foreligger konkurrerende begjæring om utlevering, skal saken sendes via Riksadvokaten til departementet for avgjørelse.

2. *Hvis den som har avgitt samtykke som nevnt i nr. 1, har erklært at den anmodende stat kan sette i verk straffeforfølgning eller fullbyrde straff for en annen straffbar handling enn den utleveringsbegjæringen gjelder, kan en slik erklæring bare kalles tilbake hvis samtykke som nevnt i nr. 1 kalles tilbake.*
3. *Samtykke som nevnt i nr. 1 og erklæring som nevnt i nr. 2 skal avgis skriftlig i rettsmøte. Det skal i rettsmøtet orienteres om virkningen av samtykket. Dersom samtykket kalles tilbake, skal saken oversendes forhørsretten for behandling etter de ordinære regler om behandling av utleveringsaker i dette kapittel.*

§ 24 nr. 3 skal lyde:

3. *Begjæringen kan ikke etterkommes dersom den handling forfølgningen gjelder, eller en tilsvarende handling, ikke er straffbar etter norsk lov, eller dersom den etter bestemmelsene i §§ 4-6 ikke kan begrunne utlevering. Første punktum, andre alternativ gjelder ikke for stater tilsluttet Schen-*

gensamarbeidet. Ved begjæring fra Danmark, Finland, Island eller Sverige gjelder første punktum første alternativ bare når den handlingen forfølgningen gjelder, er et politisk lovbrudd.

IV.

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven) gjøres følgende endring:

Ny § 20a skal lyde

§ 20a Utenlandsk polititjenestemann

Utenlandsk polititjenestemann kan på norsk territorium fortsette observasjon og forfølgelse av og om nødvendig anholde en person som mistenkes for en straffbar handling som ellers kan begrunne utlevering. Dette gjelder inntil norsk politimyndighet har overtatt ansvaret for observasjonen eller forfølgelsen eller krevd denne stanset, og bare så langt det følger internasjonal avtale innenfor Schengensamarbeidet.

Under utøvelse av tjenestehandlinger som nevnt i første ledd, er utenlandsk polititjenestemann å anse som offentlig tjenestemann i forhold til straffelovens bestemmelser.

V.

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Oslo, i justiskomiteen, den 3. juni 1999.

Kristin Krohn Devold,
leder.

Jan Petter Rasmussen,
ordfører.

Jan Simonsen,
sekretær.